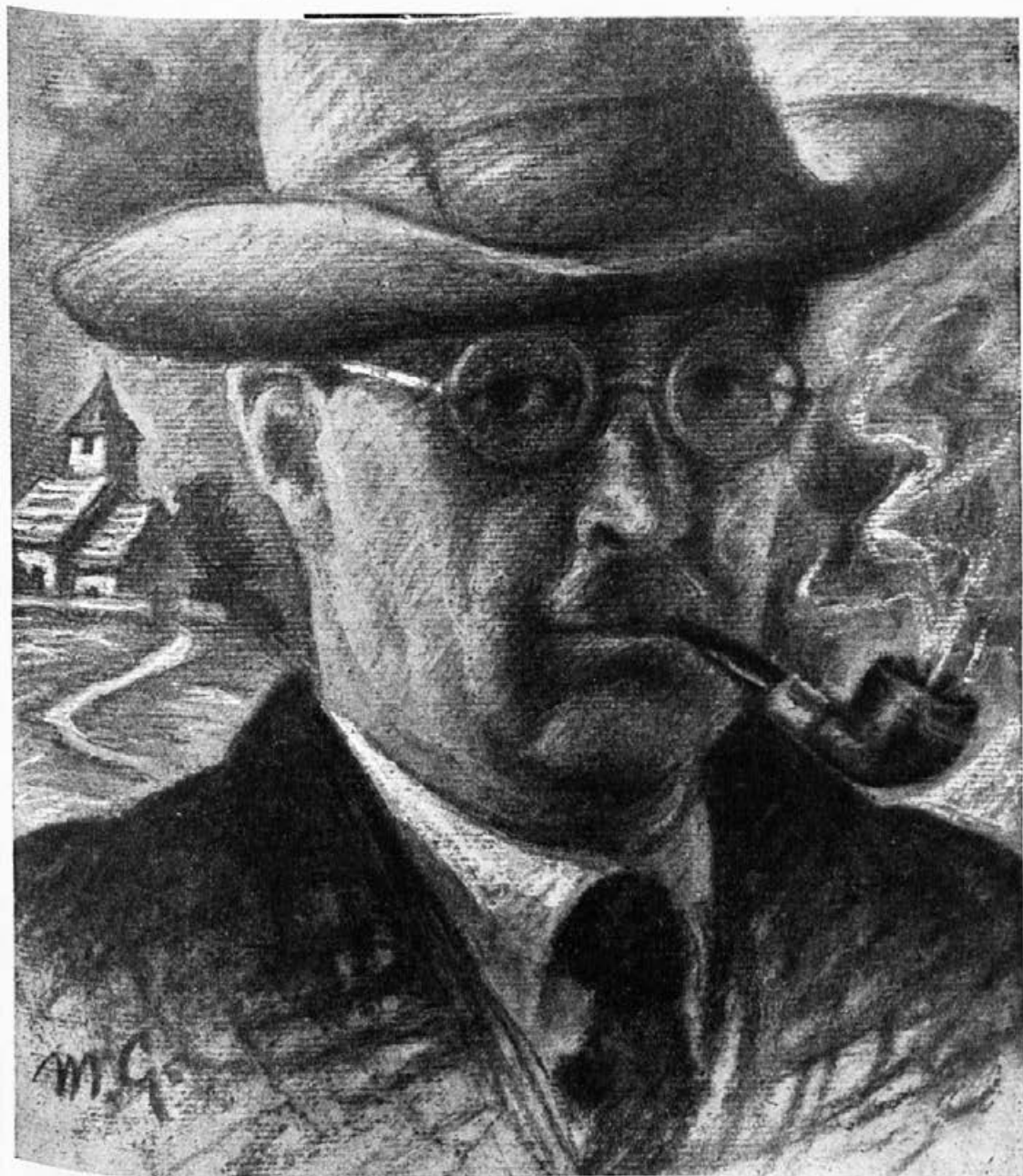




Glejmo, da srce ne zvone — M. Gaspari
ono je življenje —
vse drugo je oddaljeno zvočenje!

REŠITEV KRIŽANKE „NAGELJ“ IZ 2. ŠT. „NAŠEGA RODA“

V o d o r a v n o : denar, obala, sodar, kopač, nit, stol, Abel, pir, ar, šolar, šotor, so, čuk, sito, kor, Ivan, rov, Emil, mače, atek, šola, siv, Nada, otec, Dob, pekar, dete, krov, robat, golazen, noga, grem, Logatec, uk, Avar, sod, nel, Boža, te, sad, atom, na, os, Vera, kal, omot, Verd, ro, ožor (roža), lisa, ve, Oto, mir, vi, stol, sova, up, kolo, sito, tih, toča, so, ar, soba, Nil, er, bosa, med, ris, mati, ro, zakloni, vina, obad, deka-nat, krog, golo, amen, kapun, oko, bodo, asep (pesa), red, kuta, šola, amen, Lika, ara, peta, hči, Alah, mat, la, penez, ribič, de, par, reka, oven, šal, porok, norec, koren, basen.

N a v p i č n o : Niš, Atos, otročad, bo, alt, as, se, dan, ab, rešitev, Oton, pir, ar, lačen, satan, lovec, kovač, rum, lim, tak, sol, kisel, oko, robat, Lika, eden, atom, šoba, vaza, Atos, orel, doga, poka, reva, Egon, kres, roža, teta, gusar, Roma, bera, mož, ves, to, vi, vol, kri, vitez, Soča, atom, pilot, kosi, soda, karo, obad, Irak, Toni, seno, riba, atek, Bogo, milo, sama, Ikar, krota, loka, voda, Desa, apel, nudim, golazen, nemaren, skala, boter, peč, pelin, pater, ura, šen, nab (ban), kad, pero, hiša, par, bar, kor, čas, Po, ko, I C, uk, ve, le.

RAZDELITEV NAGRAD

1. Besedilo slikopisa »Ptička noče v grad« sta najlepše in najprilvilneje napisali ter prejmeta zato nagrado:

Štefka Mervar, učenka II. razreda ljudske šole v Zagradcu,

Nadica Genussi, učenka II. razreda licejske ljudske šole v Ljubljani.

2. Križanko »Nagelj« sta pravilno rešila in bila izžrebana za nagrado:

Leon Oberstar, učenec V. razreda ljudske šole v Sodražici,

Franc Lovšin, učenec IV. razreda ljudske šole v Ribnici.

RAZPIS NAGRAD

»Naš rod« razpisuje dvojce vrst nagrad:

1. za dva rešilca križanke »Srce«,

2. za dve učenki ali učenca nižjih razredov, ki bosta najlepše opisala kak do-godek iz svojega življenja. Oba prispevka bosta objavljena v »Mladina piše«.

Naslovna slika: Maksim Gaspari, avtoportret.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom in ga prejemajo naročniki, ki plačajo naročnino v mesečnih obrokih po L. 2,50. Celoletna naročnina znaša 25 L.

List izdaja »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani, zanjo odgovarja Franc Štrukelj.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Franc Štrukelj).

MAKSIM GASPARI

Prav imate, bralci Našega rodu! Kaj naj vam jaz pišem o Gaspariju, ko vem in sem trdno prepričana, da bi mi marsikdo od vas več vedel povedati o njegovih ilustracijah in slikah, kot bom znala jaz napisati. Saj srečate njegove risbe skoraj v vsaki številki našega lista, iz abecednikov ga poznate, razglednic se spominjate, ki nosijo spodaj oznako MG: Maksim Gaspari. Najbolj znano ime med našimi risarji! Še podpisati se mu ni treba, pa jih spoznate njegove Kranjce in Gorenjce z nageljni in srci, in neštete snovi naših narodnih običajev.

Saj res! Prav hitro vam moram še tole povedati. Me obišče pred kratkim mojster Jakopič, ljubezniv in živahen se razgleda po moji sobici ter ugotovi, da je prav v tej stanovanj tudi on pred mnogimi leti. Ponudim mu cigareto. Potem mi je mojster povedal, da sem v Našem rodu napačno napisala: on ni doma iz Trnovega, ampak iz Krakovega. S tem, ko pravljam to svojo napačno trditev, moram bralcem priznati, da sem do danes mislila, da je Trnovo in Krakovo dvojno ime za isto ljubljansko predmestje. Mojster Jakopič pa trdi, da je Trnovo onstran Gradaščice, na desnem bregu. On ima prav. Ob slovesu je tudi vam bralcem sporočil lepe pozdrave.

Tako. Zdaj, ko poznam gospoda Gasparija, vem, da mi ne bo zameril, ker sem namesto uvoda o njem napisala tole opravičilo. Zanesem se nanj in vam zaupam, da je gorak in pristrčen človek. V njegovem tihem nasmehu ni nobene zagrenjenosti. Mogoče zato, mislim, ker se mu nikoli ni bilo treba boriti za priznanje. Slovenci so vedno radi sprejemali njegova dela.

Spoznala sva se v muzejski pisarni. Kar koj je vedel, ko sem se mu

predstavila: »Aha, saj vi ste pa od Našega roda, kajne!«

»Da, gospod Gaspari.«

»Bova šla pa kar v delavnico.«

In sva šla po stopnicah prav do vrha in po ozkem hodniku na levo. Pod streho, pa tako prostorna in svetla soba! To je Gasparijeva delavnica. Pisalna miza, nizka omara, slikarska stojala in po vseh stenah slike. Te so me najbolj mikale, ampak najprej sva se morala dogovoriti zaradi tegale sestavka.

»Gospod Gaspari, vi dobro sučete tudi pero poleg čopiča, saj sem brala vaše pesmice v »Umetnosti«. Dajte, napišite sami nekaj o sebi za Naš rod. Prav gotovo bo za bralce to zelo zanimivo.«

In Maksim Gaspari je v moje veliko zadovoljstvo sprejel ta predlog. Zdaj sem imela časa dovolj in prijazen mojster mi je pokazal tri lastne podobe, narisane z ogljem in kreda. Od teh sva izbrala tole, ki jo vidite na naslovn strani. Meni je bila ta najbolj všeč, ker je Gaspari na njej še najbolj sam sebi podoben. — Pa je mnogo slik v Gasparijevi delavnici: deklica z grlicama v kletki, Kristus na križu, ki mu postrežljivi angelc lovi kri v kelih, na stojalu še nekončana slika Ziljanke v narodni noši. Zanimale so me tudi slike na steklu. »Te sem nabiral sam po naših vaseh,« mi je pojasnil Gaspari. Poklonil mi je tudi knjižico, v kateri je tiskana njegova razprava o ljudskih slikah na steklo. Zelo sem je vesela. Ogledala sva si še nekatere posnetke njegovih del, posebno všeč so mi bili motivi »Otroci v nevihti«. Teh slik je napravil več in vse so zelo posrečene.

»Prav lepa hvala, gospod Gaspari! In ne pozabite napisati za Naš rod.«

»Ne bom pozabil. Na svidenje!«

In res ni pozabil. Tole vam je napisal Maksim Gaspari:

»V mali menišeovski vasici sem zagledal luč sveta, nedaleč tam kjer: Javornik črni zaslanja izhod, po notranjski zemlji pozdravlja naš rod.

Iz svoje otroške, predšolske dobe se spominjam, da mi je bila najljubša igrača risanje. V naši kmečki hiši sem porisal vse klopi, mizo in vrata z belo kredo tako, da so se domači jezili, ko so morali brisati in umivati moje »umotvore«.

Stric Janez iz Gorenje vasi mi je prinesel, velik šesterooglat svinčnik, ki je na moje veliko veselje risal rdeče, ko mi ga je pa ošpičil še na drugem koncu, sem se hudo jokal, dokler nisem spoznal, da riše tak svinčnik tudi plavo, kar je bila zame čudovita novost. V ljudskošolski dobi sem že risal in slikal z vodenimi barvami pokrajine, cerkve a tudi figure in celo v zgodovino sem posegel. Nekoč sem izdelal sliko iz turških bojov »Jernejeve muhe (čebele) v Begunjah«, katere je bil moj učitelj Janko Leban nad vse vesel. — Naslednje leto sem prišel v Ljubljano. Kratek čas na ljubljanski realki me je učil risanja naš še živeči mojster Ferdo Vesel, ki me je včasih — če je odšel iz razreda — imenoval za namestnika, da sem risal na tablo. Ravnatelju Junoviču sem naslikal zbirko hroščev in metuljev po naravi. Od svojih sošolcev

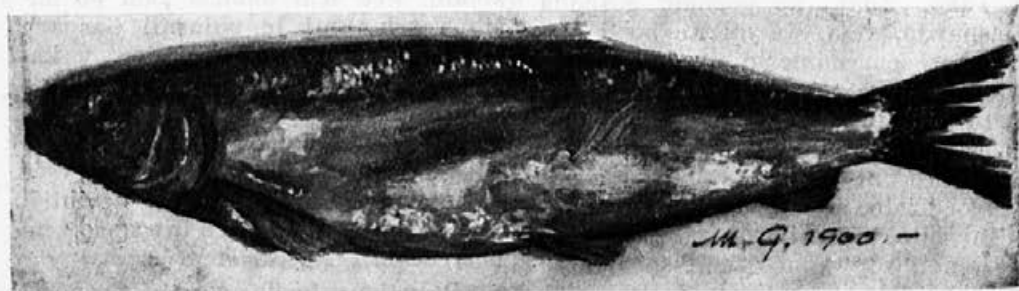
sem imel stalna »naročila« šolskega in privatnega značaja.

Tedaj mi je umrla mati. Oče se ni brigal več zame in neka teta me je določila za trgovski stan. Prišel sem v Kamnik v trgovino, kjer me ni prav nič veselilo. Vse proste ure, tudi ponoči, sem risal in slikal. Nekoč sem napravil risbo — slanika — po naravi. Ko jo je videl v izložbi g. inšpektor Sadnikar, je spoznal mojo slikarsko nadarjenost in me pregovoril, da sem pustil trgovski stan in nadaljeval slikarski pouk.

Inšpektor Sadnikar je znan zbiratelj starin. Ima v Kamniku svoj lastni znameniti muzej. Zbiral je po slovenskih krajih, zlasti med Kamnikom in Kranjem razne narodnopisne predmete, kakor stare skrinje, kolovrate, majolike itd. ter sproti bogatil svojo zbirko.

Z njegovim priporočilom sem stopil v ljubljansko umetno obrtno šolo. Ko sem to končal, sem šel na Dunaj in se vpisal na Grafični zavod. Čez eno leto sem prestopil na Akademijo likovnih umetnosti. Z dunajske akademije sva se s prijateljem slikarjem H. Smrekarjem napotila v umetniško metropolo v Monakovo. Tam sem se še le dobro razgledal in poglobil v bistvo slikarske umetnosti. Zavedal sem se, da imam nekak prirojen čut za upodabljanje snovi iz narodnega dogajanja.

Boj za obstanek v Monakovem je bil trd. S tovarišem Smrekarjem sva



Gasparijev slanik, ki je v izložbi trgovine v Kamniku vzbudil pozornost strokovnjakov in povzročil, da se je Gaspari poklicno posvetil slikarstvu.

bila brez podpore in zaslužka. Nekoč sva se odločila, da obiščeva bogate in slavne monakovske slikarje. Vzela sva s seboj nekaj svojih del in napravila obisk v razkošni vili prof. Defreggerja. V sijajnem ateljeju je sivo-lasi slikar ravno delal na večjem platnu. Pokazala sva mu svoje stvari. Dasi je vse pozorno pregledal, je vendar žalostno vzkliknil: »Ja, ja, ta dela so hudo slaba«. Potem sva mu pokazala, da nimava sredstev za življenje in da sva lačna, nakar je odvrnil: »Ja, v Monakovem je težko živeti.« »Tu imata eno marko,« je še dejal in naju odslovil. S tisto marko sva si pa le trenutno potolažila svoj glad in žejo.

Po svojem šolanju v tujini sem prišel v najboljšo življenjsko šolo, v delavnico g. inspektorja Sadnikarja v Kamniku. Tam sem si pridobil temeljno znanje ročne spretnosti in tehničnega dela. V njegovem muzeju je videti več mojih slik iz tiste dobe.

Moje poznejše delo je mnogolično.

Mnogo sem ilustriral mladinskih povesti. Risal sem tudi opremo za razne čitanke in abecednike. Sodeloval sem pri vseh naših mladinskih listih. Največ ponatisov mojih slik pa je razširjenih med našim ljudstvom z barvastimi razglednicami.

Svoja dela sem razstavljajal predvsem v Ljubljani, v Monakovem, Parizu, Beogradu in po manjših mestih bivše Jugoslavije. — Izvirna moja dela so v posesti mnogih naših ljudi, pa tudi odličnih osebnosti v tujini: na Češkem, v Italiji, Nemčiji, Ameriki.

Ko se oziram nazaj na svoje delo, mi je zlasti v teh burnih časih v utroho dejstvo, da me je mladina razumela in moje delo ljubila, zato bom ostal tudi zvest in dosleden svojemu gestu: »Iz Naroda za Narod« do kraja svoje delovne zmogljivosti.

Tako lepo bi vam jaz ne znala napisati. Za konec naj vam še priznam, da sem včasih poželjivo zbirala raz-

glednice z Gasparijevimi risbami. In v Horjulu doma na podstrešju še danes leži spravljena škatla s to zbirko. Všeč so mi bile Gasparijeve slike, rada sem jih gledala in zgodbe so se mi spletale ob milih Kranjcih v narodni noši z nageljci, ob starkah in starcih pred znamenjem, ki so nosili take lepe z rožicami vezene kožuhe, kot ga je imel še moj stari oče. Pa vse tiste velikonočne in božične razglednice, natisnjene po Gasparijevih slikah. Ko hoste sedajle voščili lepe božične praznike svojim sorodnikom, prijateljem in znancem, pošljite jim le takih. Vam in njim bo v veselje.

Slikar Gaspari živi v svojem svetu, ki je navidez ali zares odmaknjen današnjemu dogajanju. Iz njega črpa motive in osebe svojim delom. Tako se mi zdi, kot bi nekdo iz davnine pravil storije o tem in onem, kar nam je všeč in je lepo; če je res bilo, nas niti prav ne zanima. Njegovo delo pa je podprto s temeljitim poznanjem in raziskovanjem naših ljudskih veznin, ornamentov naših majolik in pečnic, poslikanih kozarcev in steklenic. Spozna se na okrašeno pohištvo starih kmečkih hiš, zbiral je rezljane preslice, rožnate zibelke, skrinje, kolovrate in panjske končnice, ki so naša slovenska posebnost. Pozna vse vrste naših velikonočnih pirhov, kovinskih izdelkov in jaslic poleg nešteti ljudskih živobarvnih slik na steklu. V svojih delih nam ohranja živ spomin na našo ljudsko umetnost v preteklosti. Kajne, bralci, Gasparija imamo radi.

Da ne pozabim. Pišite na uredništvo, h kateremu izmed naših slikarjev naj še grem na obisk. Do konca letošnjega letnika vas lahko seznamim še s sedmimi našimi slikarji in seve tudi slikarkami. Gospod urednik, ki mi vse te obiske uredi, mi bo rad povedal vaše želje.

Na svidenje!

Govor je zrcalo naše duše; iz njega odsevata naš razum in naše srce.

»ASTRON«

Ilustriral Fr. Mihelič

Tiste dni je ušel nepridiprav Tine Kampuž iz kaznilnice. Potikal in skri-val se je po gozdovih in samotnih skednjih, kradel po hišah in napadal posamezne potnike, ki jih je čakal kje v zasedi. Policija in orožniki so ga iskali dan za dnem. Razpisana je bila celo nagrada za tistega, ki ga najde, toda lopov se je znal dobro skrivati. Niso mu mogli do živega.

Kmalu izsledi Kampuž Tementovo trafiko. Slišal je že neke, da je tu sloviti slepec, ki ima čudovitega psa. Napravil si je načrt, da pokrade slep-cu denar, toda bal se je Astrona. Le kako bi spravil psa iz hiše? Hitro mu šine pametna misel v glavo. Takole bo naredil. Kos duhteče pečenke bo izvabil psa iz hiše, ostalo delo bo po-tem lahko. In Kampuž stopi v trafiko ter je od sile vljuden.

»Dober dan, gospod Tement,« po-zdravi ter se zvito reži. »Kako kaj gredo posli? Slabo, kajne? To je ti-sto. Hudi časi se nam obetajo. Le ti, ljubi Astronček, si lahko brez skrbi! Dobrega gospodarja imaš.« Medtem so mu švignile oči z ene police na dru-go. Presneto, zaloga je skoraj prazna. Vse je razprodal. Predalček za denar torej ne more biti prazen.

»Kaj pa želite, gospod?« vpraša Te-ment kakor po navadi. Svoje odjemal-ce je poznal vse po glasu, ta glas mu je nov in nepoznan. Torej ima tujca v svoji trafiki. Toda kako, da ga ta tujec pozna? Saj mu je dejal gospod Tement in Astrona tudi pozna. Astron je potegnil nekajkrat Kampužev vonj vase in ga pozorno motril. Njegov po-gled je bil videti nezaupljiv in prej sovražen kakor prijazen. Pričel je Kampuža ovohavati od vseh strani, toda Kampuž se je napravil, kakor da tega niti opazil ni. Pač pa potegne iz žepa v papir zavito pečenko in jo



tako drži v roki, da jo je Astron lah-ko brez skrbi povohal.

»Za tri dinarje Ibar in škatljico vžigalic,« pove Kampuž ter pri tem pozorno motri skozi okno in vrata, če je zunaj vse v redu. Res na cesti ni bilo videti žive duše.

»Ugodna prilika se mi nudi sedaj,« si misli ter pogleda psa. Razločno je videl, kako je Astron požiral sline, čeprav mu v očeh ni bilo videti, da česa prosi. Tale pečenka pa je bila zanj res huda preizkušnja in Astron si v tem hipu ni ničesar bolj pozelel kakor te duhteče dobrote, ki je skrita v papirju. Navadno je dobival le suro-vo meso, pečenje redkokdaj, zato ga je mučila sedaj taka skušnjava. Kam-puževo srce se je kar smehljalo, ko je opazil Astronove skrbi. Prijazno, kolikor je le mogel, je gledal psa in mu s prstom kazal na zavitek.

Nato se Kampuž zasuče, kakor da se je česa domislil.

»Pogledati moram, če je še moje kolo zunaj,« pravi zaskrbljeno, »saj veste, gospod Tement, kakšni so da-nes ljudje na svetu! Kar ni pribito, dobi noge in vam gre zbogom!«

Peter je ravno našteval cigarete in se še zmenil ni Bog ve kaj za gosto-besednega tujca. Medtem je Kampuž urno porinil pečenko Astronu čisto pod nos in ga s kretnjo povabil s se-

boj, češ zunaj jo dobiš. Pes je šel na led. Saj mu tudi ni ničesar drugega rojilo po glavi kakor ta čarobna jed. Niti sanjalo se mu ni, da bi imel ta prijazni tujec kake zlobne namene. Ubogljivo stopi s Kampužem na prosto. Neprestano so čepele njegove oči na pečenki. Kampuž še enkrat pregleda okolico, nato pa v velikem loku požene zavitek po cesti.

»Na, Astron, pograbi ga!« pravi potihem psu. Ves navdušen se zakadi Astron za imenitnim darilom, Kampuž pa bliskovito stopi nazaj v trafiko ter zapre vrata za seboj. Prav narahlo zasuče tudi ključ v ključavnici.

»Tako, do sem je v redu,« si misli nepridiprav ter skoraj po prstih stopa proti ubogemu Petru. Astron se zunaj niti brigal ni več za darežljivega tujca, tako je bila okusna in zapeljiva pečenka. Prav po gosposko si razgrne papir ter se loti kosila.

Medtem pa stopi Kampuž tik do Petra ter ga bliskovito podere na tla. Peter se v prvem hipu niti ni zavedel, kaj se godi z njim. Zdelo se mu je, da se je podrla nanj omara ter ga vrgla po tleh. Toda kmalu spozna, da ga stiskajo krepke roke in da mu okoli zapestja drsi vrv. Skoraj smrtni strah se ga poloti, ko se zave, da je padel v roke roparju in vlomilcu. Napel je poslednje moči, da se otrese nepridiprava, ali ves trud je zaman. Kampuž je bil močan in hiter. Tudi je bil vajen takih poslov. Saj je že nekaterega napadel in podrl na tla in to take, ki niso bili pohabljeni. Pa ne bi slepca? Ko ga je obvladal, ga surovo prekobali na trebuh ter mu zveže roke na hrbtu. S kolenom mu tišči glavo h tlom, da ne bi mogel vpiti na pomoč. Petru je že pohajala sapa in spoznal je ves obupan, da je izgubljen. Toda s poslednjimi silami okrene glavo malo vstran in za trenutek so mu bila usta prosta.

»Pomagajte! Astron, pom...!« je obupno zadonelo po sobi, toda že v naslednjem hipu mu je porinil Kampuž robec v usta in ubogi Peter ni

mogel spraviti niti glasu več iz sebe. Ležal je na tleh s povezanimi rokami kakor nebogljen otrok. Niti vzdihniti ni mogel. Z boleščjo je zaznal ropot, ko je Kampuž odprl miznico ter grabil denar.



Astron je bil medtem z vsemi svojimi mislimi pri prijetnem kosilu, ko se mu zazdi, da sliši Petrov glas. Za hip preneha ter se ozre proti trafiki, če ga res kdo kliče. Tam ni nikogar, torej se je zmotil. Zopet se zagriže v sočno meso. Naenkrat pa preneha, kakor da se je nečesa spomnil. Napeto strize z ušesi ter pozorno zre na vse strani. Grižljaj, ki ga je še držal v gobcu, spusti na tla ter prične vohati zrak. Za čudo, Astron se vznemiri, kakor da je v zraku nekaj našel. Še se ozre nekajkrat naokoli, kakor da premišljuje, nato pa se v naglih skokih spusti proti trafiki. Že je pri vratih. S šapo nekam ježno udari po kljuki, toda vrata se ne odpro.

»Zaklenjena so,« mu šine v glavo in Astron obstoji za trenutek. Pri belem dnevu so vrata zaklenjena. Tega še Astron ni doživel, odkar služi Petru. Le kaj bi naj pomenilo to? Prav ničesar ne more razumeti. Tedaj posveti Astron vso svojo pozornost ušesom in nosu. Iz notranjosti, kjer je sicer vse mrtvaško tiho, se sliši neko premetavanje in žvenket. Smrček se mu skoraj tišči vrat in neprestano vleče zrak vase. Vonj je sumljiv, Peter ni sam v trafiki. Tedaj zalaja Astron, da se stresejo vrata.

Ko Peter zasliši Astronov glas, mu je, kakor da je iz groba vstal.

»Astron me bo rešil,« si misli ter napenja vezi. Kampuž je medtem pobral že ves denar in tudi najdražje cigarete ter se pripravljajal za odhod. Tedaj pa se pojavi pred vratmi ta vražji pes. Za hip preiščuje Kampuž, ali bi odprl ali ne. Tedaj zalaja Astron vdruživ in še huje.



»Astronček, ne kriči tako!« mu šepeče Kampuž skozi vrata, »saj si pričen.« Toda pes ne odneha. Prišel je lajati, da je kar hobnelo. Kampužu je že postajalo vroče in očiščil se je, da odklene vrata, pa naj bo, kar hoče. V tistem hipu pa bi mu skoraj zledenela kri po žilah. Z grozo opazi namreč, kako se je Astron zakadil v šipo na oknu ter jo zdrobil na drobne kosce. Kampuž se prične tresti kakor šiba na vodi. V tem se požene Astron že vdruživ na okno ter se z nogami in zobmi oprime križev. Strahovit mu je pogled in šapa se mu kadi iz gobca.

»Presneto, takega psa še nisem videl,« spreleti Kampuža. »Zdaj bi se ne upal ven, pa če mi je sto policajev za hrbtom.«

Še bolj pa se zgrozi tolovaj, ko opazi, da si išče Astron primerne odprtine med križi. Križi so bili precej gosti in Astrona so ovirale njegove močne prsi. Toda kaj vidi Kampuž? Sunkoma porine Astron glavo skozi

križe, nato pa se zlekne poševno in telo mu drsi naprej, daši počasi.

»Zdaj je po meni!« si misli Kampuž, »če me dobi tu, me raztrga na drobne kosce. Bežimo!« Urno odklene vrata. Še enkrat pogleda na psa. Ves je že v sobi, le rep in zadnje noge so še med križi.

»Tako, sedaj smo zopet dobri,« si pravi Kampuž. Bliskovito potegne ključ iz ključavnice, odpre vrata ter jih od zunaj zopet zaklene. Res, ni še dobro zaprl vrat za sabo, že je bil Astron v sobi.

»Sedaj pa beži, fant, kar te neso noge!« de Kampuž ter se spusti v dir. Z enim skokom je bil Astron pri vratih. Zopet so zaklenjena. To je že od sile. Kar zacvilil je od jeze. Petra je sicer zapazil, da leži na tleh in se premešava, toda da je zvezan in da ima usta zamašena, tega ni vedel. Vse njegove misli so bile pri Kampužu, ki mu je na tako zvit način ušel. Parkrat je premeril sobo gor in dol, nato je stopil k Petru ter ga obližnil po licih. Peter bi mu silno rad povedal, naj mu pregrizne vrvi na hrbtu, ali robec mu je nepremično tičal v ustih.

Naenkrat pa se Astron ne zmeni več za Petra, čeprav se mu je zelo čudno zdelo, čemu da leži na tleh in ne sprejme pravi nobene besede. Sunkoma je spet na oknu in že leze skozi križe ven. Kar mimogrede si obliže rane, ki jih je dobil od razbitega stekla. Ves razburjen išče sled za pobeglim rokomavhom. Smrček mu je tik pri tleh. Že jo ima. Astron se ne zmeni za nikogar. Njemu je na smrčku le Kampužev vonj in tega ne spusti z vidika. Že je zavil skozi tri ulice, kar mu sledi zmanjka. Išče ga za vse strani, ali vidno je bilo, da ga ne najde. V nos ga je pričelo čudno ščegetati. Prišel je kihati in ves njegov trud je bil zaman.

Astron seve ni vedel, da je zvit po balin natrosil na nekaj stopinj za sabo popra in mu tako onemogočil zasledovanje. In to je storil ravno na mestu, kjer so se križale štiri ulice.

Astron se je vrtel v krogu in ni vedel, kam bi. Toda kakor da bi slutil, da ne sme izgubljati preveč časa, se je kmalu odločil za drug način iskanja. V trenutku pregleda vse štiri ulice in se kar na slepo zakadi v prvo. Pretekla je menda dve, tri hiše, in zopet poveznil smrček k tlom. Popra tukaj ni bilo, a tudi sledu ne. Zopet se vrne nazaj na križišče in se poda v drugo ulico. Tudi tukaj je bil ves trud zaman. Ves razburjen se poda še v tretjo ulico. Išče in voha križem kražem, a vse zaman. Zdaj se poda tik za plotom na desno stran. Nič.

Naenkrat zamahne z repom in zavili. Sled je spet našel. Zdaj je šlo hitro naprej. Kmalu zavije v drugo ulico in na cesto, ki je tekla vzporedno s prvotno ulico. Kampuž je tekel torej nazaj v isto smer, od koder je pribežal. Prebrisan tiček je bil. Tako je hotel izvabiti psa v sredino mesta, dočim bi sam zbežal ven na polje in v gozd. Toda vrlemu Astronu se je posrečilo najti izgubljeni sled. Razdalja med obema se je vidno manjšala. Predmestne hišice so se že pričele redčiti, ko Kampuž s strahom spozna, da mu pes sledi.

»Preteto, kaj bo sedaj?« mu gre po glavi in lasje se mu naježe. Slaba vest ga je tirala še h urnejšim korakom in Kampuž je bežal kakor za stavo. Ravno to pa je bilo slabo zanj. Če bi na primer hodil počasi, bi Astron sicer pridirjal za njim, toda vedel ne bi, kaj naj stori z njim. Toda Kampuž se je spomnil strahovitega pasjega pogleda v trafiki, zato mu tudi na misel ni prišlo, da bi hodil počasi. Bežal je na žive in mrtve in pri prvem plotu se je pognal čez in na vrt. Ali že v istem hipu je bil za njim tudi Astron. Skočil mu je za tilnik ter ga podrl na tla. Kampuža je obdajala smrtna groza in bridko se je že kesal, da je sploh napadel slepega Tementa. Skušal je potegniti iz žepa nož, da bi zabodel psa, ali pri vsaki najmanjši kretnji mu je pokazal Astron zobe pod nos. Tako je bil prisiljen ležati



pri miru, kajti pes ni trenil od njega.

Ta prizor je kajpada zanimal mimoidoče in hitro se je pri plotu nabrala gruča ljudi. Toda nihče ni smel blizu. Na vsakega je Astron zarenčal kakor obseden. Od nekod se je pripodila tudi truma otrok. Takoj so opustili svoje igre ter zrl v psa in prestrašenega možakarja na tleh.

»Tementov Astron je,« klikne zdajci neki deček, »dobro ga poznam.« Sedaj se je lotila ljudi še večja radovednost. Nekdo je skočil po stražnika. Toda tudi ta ni smel blizu. Astron ni poznal nobene izjeme. Divje je gledal in takoj pokazal zobe, če se je kdo le malo približal. Stražnik je bil prisiljen poslati dečka, ki je poznal Astrona, po Tementa, da ga privede.

Medtem se je Peter pobral s tal ter pritipal k robu mize, kjer je tako dolgo drgal vrv, da se je pretrgala. Sedaj je bil prost in tudi robec si je lahko potegnil iz ust. Parkrat je pošteno zadihal, potem pa začel klicati Astrona. Hotel je ven, ali vrata so bila od zunaj zaklenjena. Pričel je klicati na pomoč. Tedaj se prikaže deček ter mu odpre. Obširno mu razlaga dogodek na cesti in kmalu nato ga že vodi tja.

Peter je jokal od veselja, ko je spoznal, da je bil Astron njegov rešitelj. Božal in objemal ga je kar vpričo ljudi. Astron pa se je držal samozavestno in venomer mahal z repom. Menda je slutil, da je spravi velikega nepridiprava zopet v roke pravice, sam pa da prejme zasluženo nagrado.

(Se nadaljuje.)

KAKO JE DEČKO MODRASE LOVIL

Mama mi je umrla, ko sem bil dobri dve leti star, domačijo so nam prodali in tako je moral ata z Menišije s trebuhom za kruhom. Vzel me je štiporamo in me odnesel čez Pretižje na Rakek, kjer me je že čakal stric Peter. Pa nisem šel z njim. Pozneje sem ga še tako mimogrede videl in takrat mi je teta pripovedovala, da me je ona vzela za svojega in me tako rešila strica. Stric je imel kozjo brado in prav majhne, skoraj zelene oči. Ne vem, komu je bil podoben; bal sem se ga in to je bilo zadosti. Zato sem bil teti hvaležen, da sem ostal pri njej. Rasel sem kot peresce v vetru. Teta ni utegnila gledati za menoj, ata je stal ves božji dan na lesnem skladišču; jaz pa od jutra do večera na leščevju v škocijanu, v Planinskih logéh. Vendar to ni bilo potepanje! Mlade muhe so me nosile povsod, kjer sem se naučil marsikaj neumnega in koristnega. Spoznal sem vse ptiče in oponašal sem njihove glasove. Za ščinkavca vem, da sem ga slišal šteti: tisoč osem sto tri in šestdeset črviičkov. Razložil sem oba strupenca, gada in modrasa, od drugih kač. Kako se zbirajo mravljinčja jajčeca za kosa, me je naučil Kovačev Dore. Balinal sem kakor velik. Z leti je rasla tudi vsa tista učenost z gmajne in s ceste. Povsod sem bil, vse sem videl, vse znal! Ne, nečesa pa le nisem videl na Rakeku!

Minilo je pet let, teta mi je medtem umrla, jaz pa sem postal četrtošolec. O počitnicah mi je dejal ata neko julijsko soboto: »Jutri pojdeš v Štanjel k stricu! Pet kron ti bom dal za pot. Se boš že kako pripeljal tja!« Kljub temu, da sem bil v štirinajstem letu, mi je začelo tedaj srce hitreje biti, kakor da bi postal plašen. V Štanjelu nisem bil še nikoli, strica sem poznal samo po imenu: da je Peter in da se pravi pri hiši po domače pri

Botegárjevih. In vendar sem, se takoj zbral in si vtepel v glavo, da sem lahko ponosen, ker bom šel sam na dolgo in nepoznano pot.

Res dolga je bila vožnja v oparjenih železniških vozovih: najprej do Opčin, od tam čez gmajno in kameenje na sosedno postajo, tam šele v goriški vlak. Kakor vsak, saj veste, sem postajal proti Štanjelu tudi jaz vedno bolj nestrpen. Kakšen je Štanjel? Kje je hiša? Kako me bo stric sprejel? Kje bom spal? Kako je z balincem? To me je tako mešalo, da se mi je zavrtilo od vseh teh skrbi, ko sem stopil v Štanjelu z vlaka. To mi je ata že dopovedal, da je hiša pod vasjo, enonadstropna in da je v njej štacuna. »Če bo fant količkaj pri sebi, jo mora najti z zavezanimi očmi!« je dejala Malgova mama. »Saj je vendar brihten!« Na to sem se spomnil in se spet zravnal.

Bila je nedelja, da bi se človeku od sonca in sreče srce stopilo — jaz pa sem bil »na tujem«. Na postaji sem ročno premeril bližnjico: nikamor drugam ne more zaviti kot v Štanjel, ki se je pred menoj kopičil na griču kot trdnjavica. Doma v Škocijanu sem poznal vsako praprot, pa me je bližnjica le nekajkrat speljala. Slišal sem, da mora biti človek za take podvige posebno nadarjen. Nekateri v neznanih krajih kar tako zadene pravo smer, drugi se pa vrti, kakor bi ga čarovnice nosile. Tudi to sem premišljeval, ko sem zavijal ob ogradah proti hišam in sem se zato kar ceste držal. Saj mi Štanjel in stric ne uideta!

Pri prvi gostilni so štirje pod trto balinali. Zijalo me je speljalo. Primaknil sem se k ograji in zaslišal mehko govorico: »Pohliedi, pohliedi, čihav pont je!« Čudno se mi je to v ušesa lovilo, ali mislil nisem dosti na to, ker me je prešinilo veselje: bom

že po balincih stikal v štanjelu, od dolgega časa me ne bo konec. Ko sem se malo razgledal po vasi, sem vzel na piko večjo hišo na desni strani. Pred njo ob kamnitnih stopnicah je sedel na klopi starejši moški. Zdelo se mi je, da dremlje. Ko sem stopil k njemu, je res odprl oči, toda tedaj je izpod klopi nekaj zarenčalo in me prav po pasje sprejelo.

»Dečko, no, no, no!« je mrmraje ukrotil gospodar ščeneta ter me z očmi ugibaje premeril.

»Prosim, kje je pri Botegarjevih!« sem pohitel malo v zadregi.

Namesto odgovora je mož sicer počasi, toda nekako veselo vstal. Pogledal me je z majhnimi sivozelenimi očmi, ustnice so mu zlezle v nasmeh, da so se pokazali zobje, pa mi je kar vzel desnico v svoje dlani. »Tonče, kajne?«

»Mhm!« sem po otroško prikimal. Potem pa tisti stavek, ki je tako vsakdanji in ga običajno vsakdo pove, ko pride v obiske: »Ata vas lepo pozdravlja!«

Torej sem prav trčil na strica. Potegnili me je s seboj na klop in Tonče sem, Tonče tja. Sto vprašanj! Odgovarjal sem, kakor bi bil že na vse pripravljen. Le ime Tonče mi ni bogve kaj ugajalo, ker sem bil doma zmerom Tone. Tudi sem mislil, da me ima stric še za otročaja, jaz pa sem

bil fant. In še kakšen! Suh sicer, ampak visoko potegnjen, za štirinajst let zelo visok, kar za vojake.

Vse bi bilo v redu, ko bi me nena doma pseto ne začelo nadlegovati. Ko je videlo, da se s stricem razumeva — stric me je še zmerom držal za roko in me gledal — je spustilo iz sebe nekakšen vzdihljiv lajež, pomelelo po tleh z repkom in se zakadilo — skok — v moje naročje. Na novo modro obleko! Psu bi se človek še zameril, toda stricu se nisem hotel, zato sem pustil psa, da je celó iztegnil tačko po telovniku.

»Viš, sta že dobra!« Stric je kimal zadovoljno. »Je pridna mrhca. Kajne, Dečko!«

Pes je nagnil glavico postrani, pogledal strica in mene ter se obližnil, kakor bi razumel vsako besedo.

»Boš že videl, kaj zna,« je nadaljeval stric. »Nikoli nisi še kaj takega gledal. In nikoli ne boš več v življenju, če boš sto let star!«

Tedaj sem pobožal tudi jaz Dečka po lepi glavici.

»Dečko!« sem bolj tiho dejal kakor poklical. Iztegnil je gobček više, pobesil uhlje prav na teme ter me zadovoljivo pogledal, kakor bi me otrok. Vedel sem: tisti trenutek sva postala zaresna prijatelja.

(Konec prihodnjič.)

ANICA ŽČERNEJ:

TOMAŽEK BO KUPIL...

I.

Tomažek bo kupil motor.
Sam ga bo kupil in vzel.
Očka bo dal le denarček,
kadar ga bo imel.

Tomažkov motor bo rdeč,
glasen pa kot aeroplan.
Z njim bo Tomažek zavriskal
daleč čez našo ravan.

Z njim bo Tomažek pogledal,
kje so prijateljski zdaj.
Pa jih bo tiho povabil
v posteljske tople nazaj.

II.

Tomažek bo kupil nato
še lokomotivo in vlak.
Očka ga bo le plačal,
saj mu ne bo predrag.

Tomažek bo hitro pozabil
svoj rdeči motor.
Z vlakom bo prisopihal
v Šiško na kolodvor.

Pa bo tetko povabil,
kamor gre pot od srca:
v kraje, kjer so veseli
in svetli spomini doma.

SUŽENJ TEOFIL

Ilustriral Fr. Omersa

(Iz ogrščine prevedel D. J. Kontler)

Imel sem 10 let, ko me je oče prodal. Za sužnja. Prodal me je kakor piško, kužka ali malega oslička. Ne očitam mu ničesar: jokali je pri tej kupčiji.

V Trakiji je bil naš dom, v Bizantinski državi. Pritiskali so nanjo radi davkov. Takrat se je pričelo odiranje ljudi za hunski davek. Pred Huni je trepetalo vse pod božjim soncem.



»Molči, Huni gredo!« je strašila mati paglavčka, če se je cmeril.

»O Hunih se mi je sanjalo«, so go-drnjali odrasli po slabo prespani noči.

Revežu Tračanu so vzeli zadnje živinče iz hleva, češ bolje je, če požre Hun voliča kot pa Tračana.

Moja mamica se je za večno prese-lila na pokopališče. Imeli smo šest otrok in eno kravico. Ni bilo druge izbire: ali postavi oče mene na semenj ali pa kravo Dimko.

Odločil se je zame.

Z ladjo sva potovala do Carigrada. Tam mi je oče z apnom pobelil noge in me postavil na sejmišču na oder tja, kjer so določili prostor za sužnje.

Bilo nas je do trideset fantičkov.

Neki prodajalec obleke je vprašal prvič za ceno, za njim pa starka z zeleno, svilenno ruto na glavi. Deset cekinov je hotel dobiti oče. Kar mahnila sta z roko oba, češ naj ne bo smešen.

Ponosen, velik možakar, gospod v togi je stopil pred oder. Dva sužnja sta mu izsilila prehod skozi množico. Od tega je oče zahteval samo dva cekina. Gospod je pristal na kupčijo.

Potem je oče zajokali in me poljubil:

»Zbogom! Spomni se name, če ti bo sreča mila. Poceni te je dobil ta gospod.«

Nikdar več ga nisem videl.

Temno polt in veliko oblast je imel gospod, ki me je kupil. Orel na skali obrača glavo tako kakor on. Tako je prestavljal noge kakor fantje v Trakiji na velikonočni dan.

Maksimosa mu je bilo ime.

Ko smo prišli na dom, so me skopali in me oblekli v lepo belo srajco. Dobil sem pas iz črnega usnja. Potem mi je gospod Maksimos dal znak, naj mu sledim na vrt.

Troje otrok se je igralo tam pod veliko platano.

»Tukaj imate svojega sužnja«, je povedal gospod Maksimos. »Teofil mu je ime.«

Vsi trije so bili približno moje velikosti. Dva sta bila najbrž nekaj starejša od mene, eden pa mlajši. Podobni so bili očetu le toliko, kolikor lahko primerjamo poljskega murna z bivolom.

Nekam zadovoljno so me mladiči tipali s pogledi. Odleglo mi je, češ za tovariša me bodo imeli pri igri. Kmalu sem spoznal — za kakšnega prijatelja. Jagnje, mali kužek in muc so tudi »tovariši« pri igri izprijenih otrok. Podobna vloga je bila odmerjena meni.

Postavili so me za tarčo in me obmetavali z limono.

»Skoči!« sem slišal ukaz.



Zakaj bi ne ubogal? Zabavna je bila ta igra, dokler me niso zadeli. Potem so samo oni trije imeli zabavo. Tulil sem in obležal na trati. Prinesli so koprive in me tolkli po golih nogah. Zdivjal sem: navalil sem na največjega dečka in ga sunil ob deblo, da mu je zazvonilo v možganih.

To vam je bilo presenčenje! Najstrašnejši zbeži po vzgojitelja. Takrat sem si mislil: »Naj le pokličejo kogar koli, bom že povedal, kako so ravnali z menoj.«

Vzgojitelj je bilo kmalu na vrtu.

»Gospod,« sem vzkliknil, »fantički so bili hudobni z menoj!«

»Ali nisi suženj?« je zatulil.

Strašansko me je pretepel. Pritekli so iz hiše ostali sužnji. Eden s koro-bačem v roki. Ta me je tudi pretepel, kri je brizgnila izpod kože po vsakem udarcu.

Od tega dne ni imela zame kruta usoda ničesar razen trpljenja. Če bi bil morda zadušil bolečine, bi se naveličali trpinčenja, toda imel sem deset let in tak otrok še ni glumač. Nisem glumil, pokazal sem jezno belino svojih zob. Moj odpor jim je bil v zabavo. Suženj se jezi, kako smešno! In so fantiči tekmovali med seboj, kdo me bo bolj mučil.

Priljubljena zabava jim je bila, da so mi namazali obraz z blatom ali da so mi dali vrv za vrat in se igrali rablja.

»Obesimo ga!«

Večji je splezal na drevo in me vlekel navzgor. Manjši mi je držal od zadaj roke. Moj obup in moji obupni kriki so jim bili v zabavo.

Drugič so sklenili: »Igrajmo se slepega berača!«

Zavezali so mi oči in me nesli k vodometu. S hrbtom so me postavili pred korito, potem pa sunili v vodo.

Zgodilo se je, da so mi privezali na hrbet psa. Psa so pretepali, pes pa je grizel mene, mi trgal ušesa in vrat.

Ali pa so mi zvezali noge in me prisilili, da sem poskakoval kakor vrabček. Ko smo dospeli do divjega šipka, so me sunili v grm med ostre bodice.

Ko smo se sprehajali na morski obali, so zagnali palico v morje:

»Prinesi jo iz vode!«

To ni bilo nič posebnega, plaval sem ko vidra. Toda ko sem se obrnil proti obali, so me obsipali s kamenjem.

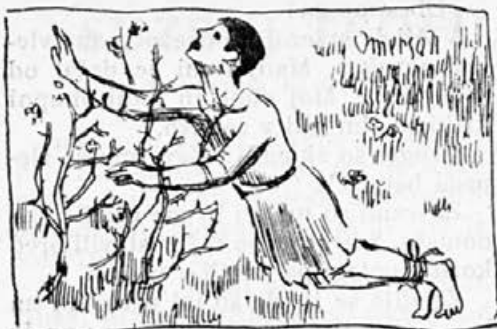
Doma so mi pljunili v jed ali jo »osolili« s smetmi. Ježevo kožo so mi skrili v posteljo. Lase so mi polili z lepilom.

Vse to sem moral prenašati, ker sem bil suženj.

Marsikaterikrat sem zajokal in prosil: »Gospodiči, igraymo se lepo, ne mučite me. Marsikatero igro poznam.«

Poznal sem res mnogo iger, igrali smo jih tudi, toda ko so se naveličali lepe igre, so se zopet odločili za »zabavno igro« in takrat je tulil ubogi suženj od bolečin. To je bilo zanje najbolj zanimivo.





Morda sem bil deseti dan pri hiši, ko sem v naglici pospravil kosilo in se skril. Mislil sem, da me ne bodo našli, dokler jih ne pokliče učitelj. Zlezel sem pod goste veje cvetočega grma in zaspal.

Ne vem, koliko časa sem spal, vem pa, da so me zbudile neke strašne muke. Gorela mi je ena noga. Znosili so oblovinu na mojo golo nogo in jo zažgali. Skoraj vreščali so od smeha.

Planil sem izpod grma in jih naskočil. Sunek je vrgel prvega na desno, drugega na levo stran. Tretjemu sem prisolil krepko klofuto in ga pošteno stresel. Na treh straneh so ležali trije paglavci, tudi sam sem se valjal po trati in jokajoč slinil bolečo nogo.

Na krik in vik so pritekli domači. Gospod je sedel na verandi, imel je gosta. On bi tudi rad vedel, kaj se je bilo zgodilo na vrtu.

»Kaj je?«

V odgovor me je privlekel eden od sužnjev pod verando.

»Ta tepec«, je dejal, »tepe mlade gospodiče.«

Videl sem, kako požira moj ošabni gospodar jezo zaradi gosta in kako je z gibom glave velel, naj me odvedejo. V tem gibu je bilo tudi tiho povelje, naj me bičajo.

»Gospod!« sem moledoval na kolnih, »zakurili so na moji bosi nogi!«

Takrat so me pretepli do nezavesti. Le solze sem pretekal neprenehoma.

Po štirih dneh sem zbral toliko moči, da sem lahko zlezel na prosto.

Mislil sem si: dopoldne je, gospodiči se učijo, nikogar ne bo na vrtu.

Stopim tja in ležem na sončno trato. Bolni živali tudi prija sonce.

Ko tako počivam, zagledam debelušastega gospoda, ki se je pogovarjal z mojim gospodarjem na verandi.

Sam je hodil gor in dol po vrtu, zatopljen v svoje misli. Oblečen je bil v praznično togo bele barve.

Mislil sem: sedaj že ne vstanem. Ta ni domačin, ta mi ne bo storil nič žalega.

Debelušasti gospod je obstal pred menoj.

»Bolan si, sinko?«

»Dobri gospod,« sem vzdihnil in tožil kakor očetu, »zelo so me pretepli. Zlasti v tilniku čutim hude bolečine, po hrbtu me tudi strašno boli, noga je ena sama bolečina.«

Dvignem srajco in mu pokažem hrbet: rana pri rani po vsem telesu ter vse polno modrih in zelenih peg od udarcev.

Ko me je tako molče gledal, sem zaupno otroško zajokal:

»S psom ne ravnaajo tako kakor ti ljudje z menoj. Zakurili so mi ogenj na boso nogo, temu so se smejali. In ko sem potem pretepen obležal na dvorišču, so se me tudi oni lotili, brcali in topli: 'Tu imaš in še eno! Hočeš klofuto? Eto!' Ljubi gospod, umrl bom v tej hiši, vem, da bom umrl!«



Ko tako razkrivam jok in bol, pristopi gospod Maksimos in pozdravi gosta.

Ta mu tudi poda roko in reče:

»Ali bi mi prodal tega sužnja?«

»Prav rad«, je odgovoril gospod Maksimos. »Narediš mi veliko uslugo, če ga sprejmeš kot darilce.«

»Ne tako,« odgovori gost, »dam ti cekin, da bo pravilna kupčija.«

»Kakor ti je ljubo«, je vljudno odgovoril gospod Maksimos.

Nekaj časa sta še hodila po vrtu in besedovala. Potem me je prijel gospod debeluhar za roko in me povedel skozi troje, četvero ulic do neke dvonadstropne hiše. Lesena je bila, toda vendar lepa, spodnja tretjina iz kamna zgrajena.

Ta dan ne bo pozabljen. Retor Priskos je bil moj dobri rešitelj.

Sam zase je živel v spodnji polovici hiše med svojimi spisi in knjigami; neka sivolasna starka, Grkinja, mu je stregla. Ta ženska me je nesla v drugo nadstropje. Položila me je v posteljo in namazala z oljem od pete do temena.

Ko sem popolnoma okreval, mi je dal narediti retor Priskos dve novi obleki. Eno praznično iz bele volne z zelenim svilenim robom, drugo za delavnik iz navadnega platna.

GLAS SRCA

Neki kralj je obsodil svojega sužnja na smrt. Ko je suženj spoznal, da ni več rešitve zanj, je začel v svojem jeziku zmerjati kralja.

»Kaj pravi?« vpraša kralj najbližjega svojega dvorjanika.

»O, kralj,« odgovori dvorjanik.

»Pravi, da je odpuščanje najlepša čednost vladarjev.«

Kralj se zamisli in reče: »Tako je. Prizanesem mu. Naj bo svoboden!«

V kraljevem spremstvu pa je bil še neki drugi dvorjanik, ki je vse

to slišal. Približal se je kralju in dejal: »O, kralj, to ni res, goljufajote! Ta suženj ni prosil milosti, ampak zmerjal te je.«

Kralj nagrbanči čelo in odgovori:

»Neresnica prvega dvorjanika je prišla iz srca, tvoja resnica pa je izšla iz zlobe.«

Nato je položil kralj svojo roko na rame prvega dvorjanika rekoč:

»O, prijatelj moj, odslej se bom ravnal le po glasu tvojega srca.«



P O G A Č A

1.

Tri skope žene so se zmenile, da si bodo skupaj spekle kolač. Prva je dala jajca, druga mleko, tretja pa maslo in moko.

Kolač se je debelil, se strdil in ko je bil pečen, je sam skočil iz kozice ter zbežal tek, tek, tek, v gozd.

2.

Ob poti je sedel zajček in vpil: „Kolaček, kolaček, počakaj, da te pokusim!“

Kolač pa odgovori: „Sem trem skopim ženam ušel, bom še tebi, kratkorepec!“ In je tek, tek, tek, bežal dalje.

3.

Kolaču pride volk naproti: „Stoj, kolač, požrl te bom!“

Kolač odgovori: „Sem trem skopuljam ušel in kratkorepcu, bom še tebi, požeruh.“ In je tek, tek, tek, bežal dalje.

4.

Po poti priskače kozel in zameketa: „Kolaček, stoj, da te pojem!“

A kolač odgovori: „Sem ušel trem skopuljam in kratkorepcu in požeruhu, bom še tebi, sivobradcu!“ In je tek, tek, tek, bežal dalje.

5.

Ob poti zakruli prašiček: „Stoj, debeli kolač, pojedel te bom!“

Kolač pa reče: „Sem ušel trem skopuljam in kratkorepcu in požeruhu in sivobradcu, bom še tebi, debeli ščetinar!“ In je tek, tek, tek, bežal dalje.

6.

Po poti gredo tri sirote. Nimajo ne očeta, ne matere in iščejo po svetu dobrih ljudi. Zagledajo kolač pa stopijo kraj poti, da bi laže mimo bežal. A kolač ni hotel mimo: poskočil je, hop, in že je ležal v košarici treh ubogih sirot.

ZAJEC IN LISICA

Sredi hude zime sreča lisica zajca. Na polju je ležal trd sneg in nikjer ni bilo ne zelja za zajčke, ne poljskih miši za lisice.

»Strašno vreme!« zalaja lisica. »V trebuhu mi kruli, da je joj!«

»Tako sem lačen, da bi si grizel lastne tačke!« odgovori zajec.

Pa zapazita dekle na poti iz vasi. Nosila je košarico in iz košarice se je širil duh po svežih žemljah.



»Veš kaj,« predtaga lisica. »Vlezi se kraj poti, ko da si mrtev. Dekle bo hotela imeti tvoj kožuh. Zajčji kožuh imajo dekleta rada. Ko te bo hotela pobrati, bo odložila košarico. Tedaj bom jaz ukradla košarico in zbežala. Pa se bova najedla.«

Zajec uboga in se vleže v sneg kraj poti. Ko ga dekle zagleda, res odloži košarico in se skloni, da bi ga pobrala. A zajec oživi in beži za lisico, ki je bila medtem odnesla košarico.

»Počakaj, deliva!« sopiha zajec. A lisica molči ter beži, beži. Nič ne mara deliti, sama bi rada vse

pojedla. Tako sta pribežala do ribnika.

Pa reče zajec: »Kaj če bi si privoščila še rib? Imela bi ribe in kruh kakor visoka gospoda.«

»Kako pa dobiva ribe?« zalaja lisica.

»Ako pomoliš svoj dolgi rep v vodo, se bodo ribe obesile nanj,« odgovori zajec. »A požuri se, kajti ribnik bo kmalu zamrznil.«

Lisica izpusti košarico in teče k ribniku. Tam vtakne rep v vodo in čaka. In venomer sprašuje zajca: »Ali je dovolj?«

Zajec pa vedno odgovori: »Še ne, le potrpi še malo.«

Ko pa zapazi, da je ribnik zamrznil, vzklikne: »Zdaj pa počakaj, da te reši pomlad.«

In zbeži s košarico domov. Lisica pa laja za njim kakor pes na verigi.



Sreča nam najde prijatelje, nesreča jih preizkuša.

Pod svilo in žametom ne bije vedno dobro in plemenito srce; premnogokrat se krepost zavije v cape.



SVETA KATARINA

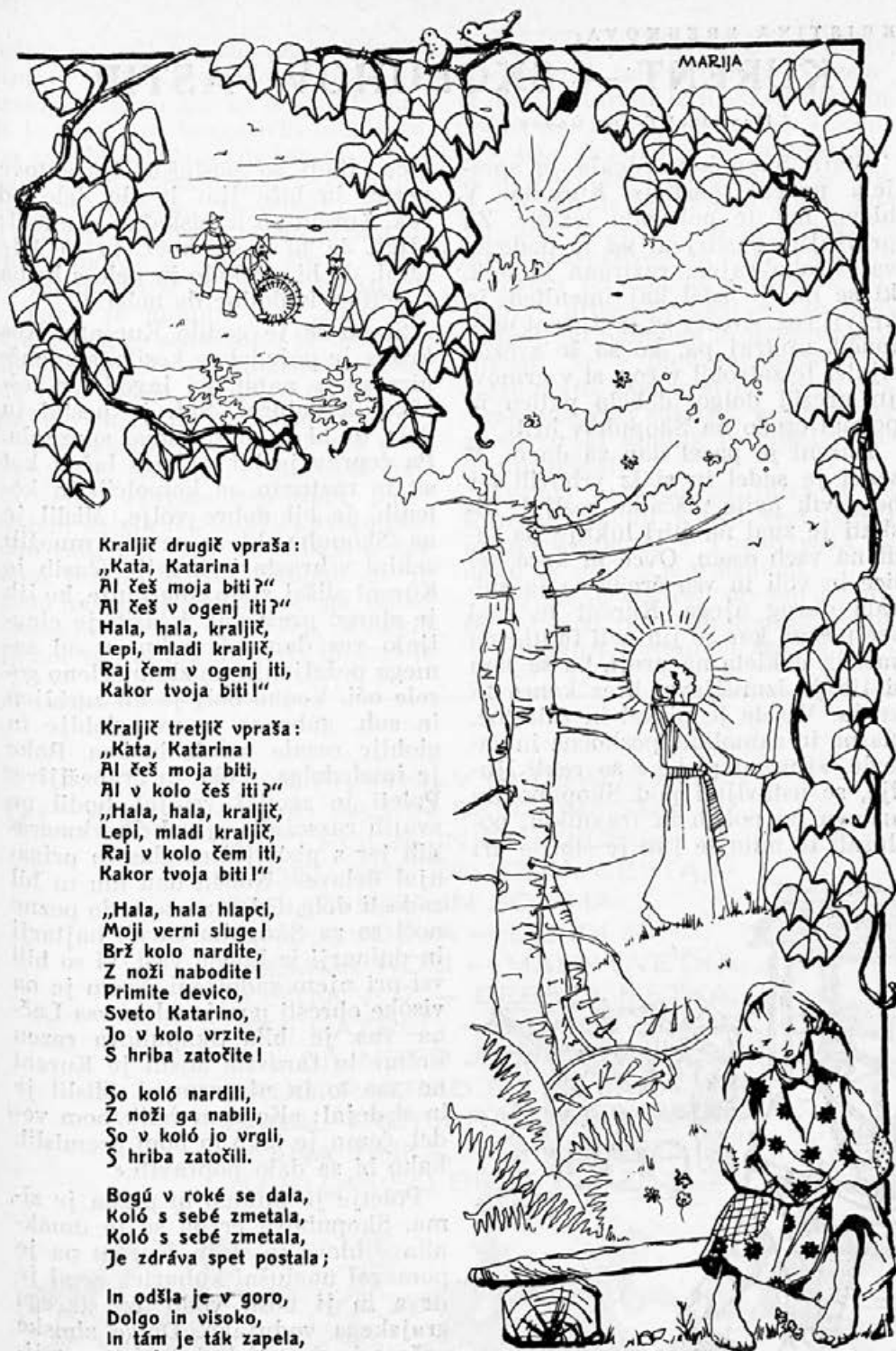
Ilustrirala Marija Vogelnikova

Stóji góra dolga,
Dólga in visoka,
V gori je devica,
Sveta Katarina.

Pod góro stóji grádič,
Prelépi beli grádič,
Po grádiči se šeče
Lepi mladi kraljič.
On pozove hlapce,
Svoje verne sluge:
„Čujte, verni sluge,
Zgrabte mi devico,
Sveto Katarino:
Morte jo vloviti,
Ali ne ustreliti!“ —

„Hala, hala, kraljič,
Ti naš mladi kraljič,
Vjeli smo devico,
Sveto Katarino!
Mi smo jo vlovili,
Ali ne vstrelili,
Nismo je vstrelili,
Hud'ga nič storili.“

Kraljevič prvič vpraša:
„Kata, Katarina!
Ali češ moja biti,
Ali na kol češ iti?“
„Hala, hala, kraljič,
Lepi, mladi kraljevič,
Raj na kol čem iti,
Kakor tvoja biti!



Kraljič drugič vpraša:
„Kata, Katarina!
Al češ moja biti?“
Al češ v ogenj iti?“
Hala, hala, kraljič,
Lepi, mladi kraljič,
Raj čem v ogenj iti,
Kakor tvoja biti!“

Kraljič tretjič vpraša:
„Kata, Katarina!
Al češ moja biti,
Al v kolo češ iti?“
„Hala, hala, kraljič,
Lepi, mladi kraljič,
Raj v kolo čem iti,
Kakor tvoja biti!“

„Hala, hala hlapci,
Moji verni slugi!
Brž kolo nardite,
Z noži nabodite!
Primiti devico,
Sveto Katarino,
Jo v kolo vrzite,
S hriba zatočite!

So koló nardili,
Z noži ga nabili,
So v koló jo vrgli,
S hriba zatočili.

Bogú v roké se dala,
Koló s sebé zmetala,
Koló s sebé zmetala,
Je zdráva spet postala;

In odšla je v goro,
Dolgo in visoko,
In tám je ták zapela,
Je góra zazvonila.

KURENT — SKOPUHOV PASTIR

Ilustriral Franc Godec

Stara Skopuhova dekla je sprejela novega pastirja Kurenta. V hlevu mu je pokazala ležišče. Za prejšnjim pastirjem pa je podedoval širokokrajen, raztrgan klobuk, ki se mu je zdel kaj imeniten, in kravji rog. Zvečer se je Kurent udomačil, zjutraj pa, ko so še zvezde sijale, je zatrobil v rog, si v grmovju urezal dolgo, debelo palico in pognal čredo na Skopuhov hrib.

Kurent je pasel dan za dnem. V senci je sedel in si iz vrbovih ter bezgovih palic piščalke rezljal. Piškati je znal na štiri luknje pa tudi na vseh osem. Ovce in koze, telice in voli in vsa čreda se je zbiralala okrog njega. Kurent je znal vse pesmi, kar so jih peli fantje na vasi in dekleta na preji, pa še sam si jih je izmišljeval brez konca in kraja. Vesele je piskal in žalostne, glasne in zamolkle, poskočne in zategle. »Kurent piska,« so rekli ljudje, se ustavljali pod Skopuhovim hribom po poljih in travnikih, poslušali in mило se jim je storilo pri

srcu. Radi so poslušali Kurentove pesmi in laže jim je šlo delo od rok. Kurent pa je piskal in si mislil: »Hej, če bi gosli imel, to bi šele igral, da bi vriskalo in pelo s hriba v dolino, iz doline do neba!«

Slabo se je godilo Kurentu. Kos kruha je pojedel za kosilo, studenčnice se je napil, pa jagode in lešnike je nabiral. Suh je postal in dolg, da bi ga mati komaj spoznala. Pa čeprav je bil večkrat lačen kot sit in raztrgan na komolcih in kolnih, je bil dobre volje. Mislil je na Skopuha, ki so se mu množili cekini v hrastovi skrinji. Včasih je Kurent slišal zlato cingljanje, ko jih je stavec prešteval. Včasih je cingljalo ves dan. Skopuhu so od samega poželenja po zlatu zeleno gorele oči. Vedno bolj je bil zgrbljen in suh, gube so se mu globlje in globlje rezale v čelo in lica. Roke je imel dolge, tenke in grabežljive. Poleti je zgodaj vstajal, hodil po svojih razsežnih njivah in vinogradih ter s piskajočim glasom priganjal delavce. Noben dan mu ni bil zadosti dolg. Od rane zore do pozne noči so za Skopuha garali bajtarji in dninarji iz Lačne vasi, ki so bili vsi pri njem zadolženi. Vsem je na visoke obresti posojeval in vsa Lačna vas je bila Skopuhova razen krčme in farovža. Mislil je Kurent na vse to in ni razumel. Mislil je in si dejal: »Ko bom velik, bom vedel, čemu je tako in bom premislil, kako bi se dalo popraviti.«

Poletje je minulo in prišla je zima. Skopuhova čreda se je umaknila v hleve in staje. Kurent pa je pomagal naglušni kuharici, cepil je drva in ji nosil vodo iz starega grajskega vodnjaka. Dolge zimske večere je presedel ob toplem ognjišču in poslušal zgodbe, ki so jih



pripovedovali grajski posli. Včasih jim je piskal pesmi o pomladi in travi, o zlatem žitu in gozdu. Piskati je znal kot kraguljčki cingljajo na saneh, o ledenih rožah in o plitvah, ki so romale dolgo pot proti jugu in se bodo spomladi vrnile. Tako lepo je piskal, da so ga prosili, in je moral še tisto o siroti Jerici in mladi Bredi in zakleti kraljični.

Tako je minula prva zima, za njo druga in sedma. Ko je spet prišla pomlad, se je Kurentu zazdelo, da je že dolgo, predolgo pastir. Zamikalo ga je, da bi šel po svetu.

Kar je sklenil, je storil. Šel je k Skopuhu, potegnil z glave klobuk in dejal: »Zvesto sem vam pasel sedem dolgih let. Zdaj bi svoje plačilo rad, kot smo se zmenili, ker bom šel po svetu.« Skopuh ga je grdo pogledal, potem se pa tenko zasmel. Segel je v žep, izvlekel pisan, zadrnjen mošnjič in vzel iz

njega tri drobne belice. Dolgo jih je ogledoval in potem ukazal: »Nastavi dlan!« Kurent je nastavil dlan in počasi mu je Skopuh naštel: »Eden, dva, tri,« globoko je zavzdihnil, kot bi se težko ločil od njih. In še mu je Skopuh dejal: »Sinko, sinko, bogato sem te plačal. Čuvaj belice, ne zapravljaj. Denar je sveta vladar!«

Kurent je pomislil, belice iz ene dlani v drugo pretočil ter se lepo poslovil od Skopuha in njegove služinčadi. Še v hlev je stopil in v ovčjo stajo, potem si pa obesil čez rame pastirski suknjič, poveznil na glavo široki klobuk in odšel s palico in piščaljo.

Tistega nedeljskega jutra se je Kurent namenil v beli svet. »Prej pa pogledam še v Lačno vas,« je dejal in zaukal pod hribom,

Kaj pa je doživel, preden je prišel v Lačno vas, vam bom povedala v prihodnji Kurentovi zgodbi.

M I T J A :

VLAK

VLAK FANTIČEV IN DEKLIČEV
SKOZI VAS IN SKOZI MESTA,
MIMO POLJA IN GOZDIČEV —
KODER GRE ŽELEZNA CESTA —
VOZI, ŽVIŽGA IN SOPIHA.
STROJEVODJA — DOLGI MIHA,
PREMOG NOSI — MALA CVETKA,
POŠTNI VOZ — DEBELA METKA,
PRVI RAZRED — ŠIMNOV SLAVO
DAL CILINDER JE NA GLAVO,
DRUGI RAZRED PA JE JAKA.
ZADAJ TRETJI RAZRED VLAKA:
REVNA TINKA, REVNI TINE,
TU KLOPI SO BREZ BLAZINE.



MUCA MACA

III.



PSICEK HEKTOR IZPOD ČELA
 GLEDA METKO, KI VESELA
 OTROČIČEM JUHO KUHA;
 PRIDNO MESA, SKRBN DUHA.
 ZRAVEN ČICA VSA ZASPANA
 DEKLICA IZ PORCELANA.
 V KOTU SANJA MALA KOKA,
 ČE JE BUDNA — VEDNO JOKA.
 MUCA MACA ŽE PRIHAJA.
 HEKTOR JEZNO BRŽ ZALAJA.
 METKA GA MIRI IN KARA,
 MUCO MACO PA POBARA:
 »MUCA MACA, KAR VSTOPITE
 PA POVEJTE, KAJ ŽELITE.
 KAJ JE NOVEGA NA VASI?«
 »SLABI ČASI, SLABI ČASI!
 SITNE MUCKE SLADKOSNEDNE
 NE DOBIJO HRANE REDNE.
 SAJ NE MORE STARA MATI
 MNOGO STIRIM MUCKAM DATI...«
 METKA MACO TU USTAVI,
 JEZNO STARI MUCI PRAVI:
 »VAŠE MUCKE SO LENUHI,
 ZLATIH NAUKOV MAME GLUHI!





V ROKE PALICO VZEMITE,
DELAT MUCKE NAŽENITE!
VSE SO ŽE DOVOLJ VELIKE
RAZEN MLAJŠE, MALE PIKE!»



JOSIP TOMAŽIČ:

PAVLIHA

Nekoč se Pavliha ponudi kmetu za hlapca.

»Za polaganje in za napajanje boš že dober,« reče kmet in ga sprejme.

Pavliha se napije vode in se vleže v seno.

Pa ga kmet nažene v steljnik. Tam naj bi steljo in nakleščene smrekove veje sekal:

»Nasekana stelja bo dobra za gnoj, okleščeni štrclji in poklesti pa za kurivo.«

Pavliha gre v steljnik, nasekano steljo znese na gnojnico, s štrclji in poklesti pa si zakuri ogenj za steljnikom.

»Za sekanje stelje nisi, pa pojdi v gozd drva delat!« se jezi kmet in izroči Pavlihi sekiro: »Na, sekira je nova, lepo glej nanjo!«

Pavliha gre, pa ga ni dolgo nazaj. Okrog poldne zapreže kmet vola pred voz in se poda v gozd, da bi naložil in odpeljal, kar je Pavliha drv pripravil. Pa zagleda Pavliho:

Na štoru sedi s prekrižanimi nogami in debelo gleda na sekiro, ki jo je bil zasadil v deblo.

»Tudi za drvarja si prenor!« se jezi kmet in mu pokaže, kako se drva delajo. Podirata, žagata, cepita debela in veje v cepanice in polena ter jih zlagata ob poti. Ko jih je dovolj, jih polovico zložita na voz.

»Pelji ta drva domov, potem pa voz ročno obrni!« veli kmet.

Pavliha odpelje voz proti domu, si povriskuje in poka z bičem, da bi ga ljudje gledali, njega, voznika! Kmet pa čaka v gozdu in čaka, da bi naložil še drugo polovico drv. Pavlihe pa ni od nikoder. Kmeta zaskrbi, če se ni Pavlihi pripetila nesreča. V skrbeh odhiti domov in obstrmi: na dvorišču stoji Pavliha, poleg njega pa voz s kolesi navzgor. Pavliha ga je bil ročno obrnil.

»Kar ročno se mi poberi in izgubi od mojega doma,« zavpije kmet. »Ko boš našel pamet, ki si jo izgubil, se pa vrni!«

Pavliha uboga, poda se na pot in kogar sreča, vsakega vpraša, če ni morda našel njegovo pamet.

ZGODBA IZ TIČISTANA

Ilustriral Tomaž Kvas

V Tičistanu je sedaj vse živo. Sine, brglezi, ščinkovci, kosi, vse se gnete okrog upokojencev, svojih največjih dobrotnikov. Nič se ne boje sivih las, nič zastarelih obrazov, le za trenutek pomislijo, pa že smuknejo na radodarno roko in odlete: ta z bučno pečko, ta z lojem. Najbolj požrešni so brglezi in ko že ne morejo niti ene pečke več, jih še zmerom odnašajo in jih skrivajo v razpokah, zaščitijo jih pa z mahom.

Ves dan prihajajo v Tičistan gostje in ves dan krmijo živalce. Te dni, ko je v gozdovih zmanjkalo kovanja, so se tudi verige družine naselile v Tičistanu, plezajo po dobrotnikih, pokukajo celo v žep, če upokojenec morda ni utajil kakega oreha ali lešnika.

V Tičistan je zmamilo tudi Tilnovga Tončka. Moledoval in moledoval

je doma, dokler mu mati ni dala denarja za ptičjo krmo.

Spočetka mu krmljenje ni šlo izpod rok, ptički so se ga nekaj časa ogibali in redko mu je kdo sedel na roko in segel po pečki ali prosu. Čez nekaj tednov so se ga pa privadili in zlasti siničke so se sprijaznile z njim. Po tri in tudi štiri so mu sedale na ramo, na roko in nenehoma jemale ponujana semena. Tončku je kar trepetalo od sreče in veselja in od srca je privoščil sosedu smolo, ki je klical in klical Tičistance, pa so ga začuda skoraj zmerom preslišali.

Tonček je siničke tako srčno vzljubil, da si je zaželel vsaj eno za dom.

Hodil je na osamljeno mesto, kjer ga nihče ni videl. Priklical je siničke in je priletela ena, spet druga, tri...

»Tole ujamem! Najlepša je!« si je zatrjeval in komaj mu je sedla na dlan, že so se mu skrčili prsti in držali siničko za nogo. Sinička se je besno upirala in že odletela v svobodo, pri tem pa tako milo zajokala, da je še Tončka zbolelo. Ni pa vedel, da si je sinička svobodo drago plačala — zlomila si je nožico. Na prvem drevesu se je vsedla, tožila soncu in svojim prijateljicam in se v bolečinah pozibavala na eni nogi.

Tonček je še in še poskusil, pa je bil že tako neroden, da se mu je vsaka izmuznila. In še ena sirota si je zlomila nožico.

Dobrotniki so kmalu opazili obe sinički, ki sta se mučili po eni nogi in žalostno čivkali. Nič ju ni moglo razveseliti in še za hrano jima ni bilo dosti.

»Sirotko, na, na!« so ju vabili upokojenci in ugibali, kako sta se pone srečili.

»Morda pa sta od rojstva pohabljeni?« je menil starec, roka se mu je tresla in obrisal si je solzo.



»Jaz pa ne bi rekel. Prej bi mislil, da ju ima na vesti kak paglavec. Ujeti jo je hotel, pa jo je pograbil za nožico in ko mu je ušla, si je sirota zlomila nogo« je razlagal njegov tovariš, star ptičar in krmilec.

»Pa res!« so mu pritrjevali ostali in v duhu pestili paglavca.

»To bi ga!« se je zaklinjal droben možiček in zavihtel v praznino svojo koščeno pest.

Vsak dan so opazovali obe siroti in nekega dne se niso mogli načuditi. Siničkama sta odpadli pohabljeni nožici in kar nekam bolj živahni sta postali.

»To sta trpeli!« je vzdihoval starec in klical sinički, ki sta zdaj že naglično trli pečke.

»Kar dva invalida imamo v Tičistanu!« je jecljal drobn možiček in kar smejalo se mu je, ko sta sinički tako hlastno jemali pečke.

Tonček ni več poskušal ujeti siničke, zmamile so ga bolj veverice. Še ponoči je sanjal le o vevericah. Najbolj mu je ugajala rumenkasta, najbolj gibčna in tudi najbolj družna.

»To bi bilo veselja doma!« ga je navdajalo. In sklenil je, da mora za vsako ceno ujeti lepo veverico in ji odkazati prostor v hiši.

In nič več ni kupoval ptičje krme, temveč lešnike in z njimi privabljal veverice.

»Ko se me dobro privadi, pa jo ujamem!« si je zatrjeval in vsak dan romal v Tičistan.

»Danes jo pa ujamem!« se je odločil nekega dne. Bilo je deževno in v Tičistanu je bilo le malo dobrotnikov.



Tonček je vabil in vabil in neutrudno klical: »Muki, Muki, na, na... sk... sk...« Približala se mu je prijateljica, rumenkasta veverica, mu splezala na roko in jedla jedrca.

»Hop!« se je na tihem odločil in že segel po mehkem kožuščku.

»Av, av!« je zatulil, veverica pa je smuknila na kostanj in mu strigla z repom.

Tonček se je kar zvijal od bolečine in iz prsta mu je lila kri. Veverica mu je skozi noht zapičila svoje dletaste zobe, dragocenejša ji je bila svoboda kot pa Tončkova gostoljubnost.

»Prav mu je, paglavcu!« so menili obiskovalci Tičistana. Tonček pa je cvilil in bežal domov.

Mati ga je obvezala in še danes nosi roko v obvezi in nič več ne hodi v Tičistan. In sklenil je, da nikoli več ne bo lovil siničk in tudi ne veveric.

MOJE ROKE

Moje roke so čiste, so snažne, umite. Z njimi kruh v kavo drobim, s njimi svečke in knjige držim. Z desnico objamem s jutraj mamico, pozdravljam s njo, ko v šolo grem. Če pa ni umita moja desnica, objeti mamice ne smem. Tedaj mi je hudo, tedaj mi je težko. Iz oči mi solze silijo, packe grde s rok izmijejo.

LJUDEM NAJLJUBŠA PIJAČA

Alkoholne pijače imajo dobre in slabe lastnosti. Zgodba o Noetu nam kaže slabo, zgodba o Kani Galileji in o Zadnji večerji pa dobro stran vina.

Nihče ne ve, kje se je vinska trta najprej pojavila. Mogoče da je sedanja Turčija prvotna domovina vinske trte, možno pa je tudi, da se je v Evropi najprej pojavila, kajti peške grozdja so našli v posodah iz dobe, ko so ljudje še bivali v stavbah na koleh. Največ zrn so našli v izkopeninah Italije.

Več nam je znane-ga o vinogradništvu v vzhodnih pokrajinah. Zakonik Babiloncev omenja že 2000 let pred Kristusom trgovino z vinom. Vino je bilo priljubljena pijača tudi Asircev, Perzijcev in Egipčanov. V Egiptu so nadzorovali kletarstvo duhovni.

Grški duhovni so prenesli trto v južno Francijo, od tu pa Rimljani v Italijo, kjer se je hitro razširila. Pijača iz vinske trte je kmalu godila vsem Rimljanom. Ljudstvo ni zahtevalo le kruha in iger v amfiteatrih, temveč tudi vino. Julij Cezar je nekoč pogostil Rimljane s 44.000 sodi vina. Za časa Rimljanov se je vinska trgo-

vina zelo naglo razvila. Zgodovinarji trde, da so Rimljani pošiljali svoje vino celo v Indijo, četudi bi ga Indijci laže in hitreje dobili iz Male Azije.



Vinogradništvo v Evropi.

Pokrajine, kjer raste vinska trta, so označene s pikami.

Kamor se je rimsko cesarstvo razširilo, tja je prišla tudi vinska trta. Zaradi tega je trgovina z vinom začela nazadovati, s čimer niso bili rimljanski vinogradniki zadovoljni.

Med Germani je vino kmalu postala priljubljena pijača. Kjer koli je bilo količkaj ugodno podnebje, povsod so sadili trto. Šele ko so se izboljšala prometna sredstva, so severni narodi opustili vinogradništvo in raje kupovali boljša vina iz južnih pokrajin.

Vinska trta je dospela tudi na vzhod, kjer se pa ni mogla razširiti. Vino je ostala pijača Evrope. Tu pridelajo devet desetih vsega

vina na svetu. Največ ga pridelata Francija. Pridelata ga skoraj toliko kot pšenice in skoraj tretjino vsega svetovnega pridelka. Največ vina popije Francozi sami. Pravijo, da pijejo v Franciji le konji vodo, ljudje pa le vino. Največ izvozijo Francozi dragih, šumečih vin (šam-

Pridelek vina v milijonih hektolitrov:

51 39 22 6,5 6 1,9



Francija Italija Španija Romunija Portugalska Nemčija

panjec). Opat nekega samostana je v 18. stoletju izumil način pridelovanja šumečih vin in je s tem zelo koristil svoji domovini: Francija izvažala okrog 20 milijonov steklenic vsako leto v inozemstvo. Kasneje so tudi Nemci začeli pridelovati šumeča vina. Francija je razdeljena v 89 pokrajin, od katerih je le 7, kjer se ne pečajo z vinogradništvom.

Za Francijo pridelala največ vina Italija. Tu zavzamejo vinogradi dvakrat več prostora kot v Franciji, a med vinogradi so tudi žitna polja, oljčni gaji in travniki, zato pridelala Italija manj vina kot Francija. Vinogradništvo je v Italiji velikega gospodarskega pomena: 5 milijonov ljudi obdeluje vinograde, a nad $\frac{1}{2}$ milijona je zaposlenih v kletarstvu in trgovini z vinom.

Kakor Francija je tudi Italija dežela rdečih vin. Nekatera teh vin so znana po vsem svetu. Pravijo, da je torinski vermut tako dober in zdravilen, da nočejo bolniki ozdraviti, ako ga jim zdravnik ne predpiše. Ta vermut je izum nekega meniha, ki je belemu torinskemu vinu primešal sladkor in razna dišeča zelišča. Kianti v značilnih pletenkah, ki jih vidimo že povsod pri nas, je doma iz Toskane, marsala pa iz Sicilije. Marsala dobi svoj značilni okus po tem, da se hrani v sodih, ki so bili dve leti prej namazani s smolo.

Za Italijo sta Španija in Portugalska najvinorodnejši deželi. Pri nas pa so najbolj znana dolenska in štajerska vina. Tudi dalmatinska vina so bila pri nas v zadnji dobi zelo v časteh.

Ogrska je znana po svojem belem vinu »tokajcu«. To vino pridelajo iz grozdja, ki ga puste na trti, da se jagode na pol izsuše. Tokajca je zelo malo, ker je trtna uš pred 50 leti uničila večino vinogradov in so kasneje Madžari zasadili bolj odporno amerikansko trto.

Preko Ogrske se je trta razširila čez Romunijo v južne ruske pokraji-

ne, kjer so najbolj cenjena šumeča vina ob Donu. Na Kavkazu raste trta, ki je najbrž najstarejša na svetu in daje belo, trpko vino.

V Perziji je mnogo vinogradov, vendar tam ne pridelujejo mnogo vina, temveč suhe grozdne jagode in jih izvažajo kot »rozine« (suho grozdje). Tudi Grčija in Španija izvažata mnogo suhega grozdja.

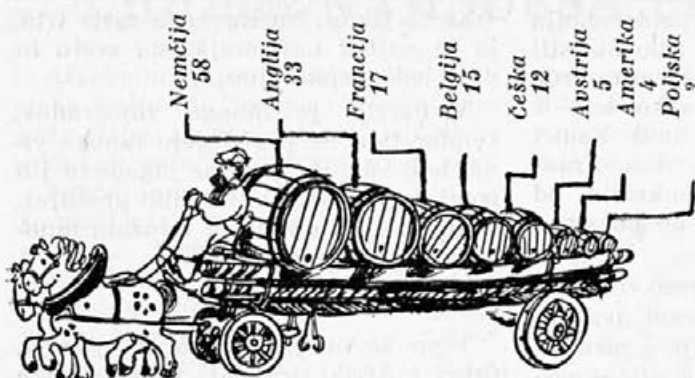
Vino se ne pridelala le iz grozdja. Črnci v Afriki pridelajo iz neke vrste buč neko vinu podobno pijačo, ki jo zelo radi pijo in se večkrat z njo tudi opijejo. To vino pijo tudi na vzhodu Rusije. Tudi iz dateljeve palme dobe neke vrste alkoholne pijače. Močno omamno pijačo iztisnejo tudi iz sladkornega trsa.



V Evropi, posebno v severnih pokrajinah, dobe vino iz sadja. To je sadjevec, ki je tudi pri nas zelo znana pijača, posebno poleti.

Naša pridna čebela nam daje med, iz katerega so zlasti Stari Slovani izdelovali medico.

Alkoholna pijača je tudi pivo. Pivo so ljudje poznali že pred preseljevanjem narodov. Znano je, da so že Babilonci varili pivo. Oni so že pekli kruh. Pečeni kruh so razmehčali v vodi in pustili, da je začel vreti. Kasneje so začeli variti pivo naravnost iz žita. Pivo se med Grki in Rimljani ni moglo razširiti, zato pa so ga Nemci tembolj cenili. Ko so začeli Nemci uporabljati še hmelj pri varjenju piva, so ga izpopolnili tako prvovrstno, da so dandanes znani kot najboljši



pridelovalci piva na svetu. V 19. stoletju so začeli variti pivo tudi v drugih državah. Posebno hitro so vstajale nove pivovarne v Združenih državah. Tam so l. 1913. zvarili 77 milijonov hl piva. Ko pa je stopila v veljavo prepoved alkoholnih pijač, je mnogo ameriških pivovarnarjev obubožalo. L. 1929. je padel pridelek ameriškega piva na komaj 4 milijone hl.

V začetku so se ljudje zadovoljili s pijačo, ki ni prehitro omamljala pivcev. Kasneje so se naučili pridelovati močnejše žgane pijače. Način pridelovanja žganja so baje izumili Arabci. Žganje so pridobili iz tropin in se imenuje tropinovec; iz sliv dobe slivovec. Skoraj iz vseh vrst sadja žgo žganje. Na vzhodu dobe žganje iz raznih vrst žita. Tudi rum je neka vrsta žganja, ki ga dobe na poseben način iz sladkornega trsa. Največ ga izvažajo iz Japonske in Indije. Rum je najmočnejša žgana pijača.

nico vina z vodo pije zaradi žeje, ne pa zato, da bi se opil.

Leta 1910. je odpadlo na vsako osebo porabljenega alkohola v vinu, pivu ali žganju v:

Franciji	21 l
Italiji	16 „
Belgiji	13 „
Švici	13 „
Angliji	11'5 „
Danski	11 „
Nemčiji	9'5 „
Ameriki	6'7 „
Švedski	6'3 „
Rusiji	2'5 „
Norveški	2'3 „



V zadnjem času so začele države v Evropi boj proti nezmernemu uživanju alkoholnih pijač. Nekatere države fotografirajo pijanca, da sam vidi, kako malo je bil podoben človeku. To je že marsikoga odvadilo pijančevanja.

Kaj pijejo v pretežni večini narodi v Evropi.

Žganjepivci Pivopivci Vinopivci

Danec Norvežan Nemec

Belgijec Anglež

Francoz



Šved

Rus

Američan

Grk

Italijan

Španec

ZAKAJ — ZATO

Zakaj odpadejo listi z drevja?

Listom daje sonce življenje. Ob šibkem soncu bi listi samo životarili in veneli. Listi odpadejo, da postanejo drugače koristni rastlinam. Ko pade list z drevja na tla, ga čakajo na tleh drobcena bitja, ki se imenujejo mikrobi. Ta bitja takoj napadejo liste in jih razkrojijo: vse kar je življenjskih snovi, jim odvzamejo in jih oddajo zemlji. Te sokove bo rastlina posrkala, ko pride spet pomlad in bo narava spet ozelenela. Nič ne propade na zemlji, življenje se vedno obnavlja. »Smrti ni!« je dejal naš Gregorčič. Kajti bitja, ki so nehala živeti, dajo življenje drugim.

Zakaj ne tone les v vodi?

Zemlja privlači vse telesa: nas, zrak, luno. Čim težje je telo, tem močnejše sili proti središču zemlje. Posoda vode je težja od iste posode, napolnjene z lesom. Voda je težja od lesa. Seveda je kilogram vode istotako težak kot kilogram lesa. A kilogram vode zavzame manj prostora kot kilogram lesa. Zato pravimo, da je voda gostejša od lesa. Kilogram svinca zavzame še manj prostora kot kilogram vode. Svinec je gostejši od vode. In ker je kozarec svinca težji od kozarca vode, pravimo, da je svinec težji od vode. Zemlja privlači gostejše in težje reči močnejše kot lahke. Zato svinec tone v vodi, ki je lažja od svinca, in zato plava les na vodi, ki je težja od lesa. Les je redkejši od vode, ker je iz snovi, med katero je zrak.

Zakaj ne tone parnik, ki je železen?

Železo je težje od vode. Kës železa tone takoj, ako ga položimo na vodno površino. Parnik je iz železa, pa vendar ne tone. Ne tone pa zato, ker ni parnik ves železen. Med njegovimi stenami v notranjosti ni železa, ampak je v njem zrak. Ves parnik od

stene do stene, od enega konca do drugega je mnogo lažji od vode. Ko nalagajo v parnik tovor, se parnik bolj in bolj pogreza. Če bi naložili preveč tovora, bi parnik postal težji od vode in bi se potopil. Tudi če bi parnik napolnili z vodo, bi se potopil. Položite železen lonec v vodo. Ali bo tonil? Napolnite ga z vodo in opazujte, kaj se bo zgodilo.

Zakaj je na gorah bolj mrzlo kot v dolinah?

Marsikdo misli, da bi moralo biti na vrhovih gora toplejše kot v dolinah, ker so gore bližje soncu kot doline. Res so bližje. Ali višinska razlika med dolino in še tako visoko goro je kaj majhna v primeri z oddaljenostjo sonca. Najvišja gora je okrog 9000 m visoka, sonce pa je skoraj 150 milijonov km oddaljeno od zemlje. Pozimi je sonce nekoliko bližje naši zemlji, pa le ni pozimi toplejše, ampak celo bolj mrzlo, ker sije sonce manj časa na zemljo kot poleti in prihaja zaradi tega manj toplote k nam. Toplota na zemlji se nahaja le na zemeljski površini in zrak jo zadržuje, da ne zbeži navzgor. Zrak pokriva zemljo in zadržuje toploto kakor odeja. Čim gostejši je zrak, tem bolje zadržuje toploto. To je kakor z odejo. S čim gostejšo smo pokriti, tem toplejše nam je. Čim višji so kraji, tem redkejši je zrak. In čim redkejši je zrak, tem manj toplote nosi s seboj ali: tem manj toplote lahko zadržuje.

V rudnikih je toplejše, čim globlji so. Pa so vendar bolj oddaljeni od sonca kot površina zemlje. Tu je zrak zelo gost.

Zrak se čez dan nekako napije toplote in jo hrani tudi čez noč. Če bi tega ne bilo, bi čez noč vse na zemlji zmrznilo.

Zakaj vidimo prej svetlobo izstrelka kot pa strel?

Ko se puška sproži, se iz puške zabliska in obenem zabobni strel. Ljudje, ki pa stoje daleč, zagledajo najprej blisk in šele nato zaslišijo strel. To pa zato, ker pride blisk do ljudi po svetlobnih valovih, strel pa po zračnih. Zračni valovi so počasnejši od svetlobnih. Zračni se širijo s hitrostjo 333 m na sekundo, svetlobni pa prelete 287.000 km v sekundi.

Iz istega vzroka vidite, kako je nekdo udaril s kladivom po žeblju, udarec pa zaslišite kasneje. Opazujte od daleč igro z žogo in štejte, koliko sekund kasneje bodo udarci dospeli do vašega ušesa.

Sončna svetloba dospe do nas v 9 minutah. Od najbližjih zvezd pa rabi 4 leta! Z lune, sonca in zvezd pa ne prihaja k nam noben glas, noben šum ali ropot, ker ni zraka med našo zemljo in nebesnimi telesi. Kjer ni zraka, tudi ni zračnih valov, po katerih bi se glas premikal.

Blisk nastane v oblakih, ko se sproži elektrika z enega oblaka na drugega. To povzroči svetlobo in toploto. Toplota raztegne zrak. Raztegnjeni zrak udari v druge zračne plasti — tako nastane grom. Grom slišimo pozneje kot vidimo blisk. Kadar pride grom do nas, je že minulo precej časa, odkar je strela udarila. To naj si zapomnijo vsi, ki se grmenja boje: ko bodo zaslišali grmenje, je že minila nevarnost.

CVETJE ZA BOŽIČ

Očka in mali Janko sta imela skrito zaroto. Presenetiti sta hotela mamo za božične praznike. Prvo nedeljo v decembru sta se napotila h gospodu Francu, ki je imel zunaj mesta velik vrt. Pri njem je očka dobil precej večje cvetličnih grmov, ki cveto, preden ozelene. Tako sta narezala mladice, ki so imele cvetno popje forsitiije, mandljevca in japonske kutine. Po slovesu pa sta se napotila po cesti v log. Med potjo je očka pripovedoval Janku o čudežni naravi, ki je preskrbela nekaterim grmom in drevesom že v jeseni cvetne popke in vso hrano, ki jo ti potrebujejo za razvoj. Človek jim doda le toploto in vlago, pa lahko izpremeni čas cvetenja.

V logu je očka nabral še drenove, češnjeve, leskove in jelševe vejice. Domov grede je pripovedoval, da se vejice teh dreves, nabrane 4. decembra, na dan sv. Barbare odpro, ako jih postavimo v topli sobi v vazo.

Doma sta se previdno zaprla v očkovo delavnico. Prinesti je moral

vode, očka je medtem pripravil primerne posode in v vsako natresel žličko zdrobljenega oglja. Na vprašanje, zakaj to dela, je pojasnil Janku, da bi se drugače voda usmradila. Ko sta razvrstila vejice v vazo, stopi žličko zdrobljenega oglja, da bi se voda ne usmradila. Nato postavi vaze na omaro v bližini peči.

Janko je zvesto opazoval vejice. Nekako čez 10 dni pa je opazil, da so popki že močno nabrekli. Vesel sporoči novico očku, ki mu pove, da se bodo čez 14 dni že pričeli odpirati.

Nekaj dni pred božičem so se vejice posule s krasnimi cvetovi. Očka je vzel cvetje od peči in ga postavil v predsobo, ki je hladna. Tu so se ostali popki prav počasi odpirali. Na sveti večer pa je stopil Janko pred mamico s šopkom razcvetlih vejic v roki in z žarečimi očki voščil svoji dragi mamici srečne praznike. Zadovoljno je mamica pogladila malega Janka po glavi in s solzami v očeh rekla: »Moj Janko, sedaj bomo imeli sredi zime v svoji sobi pomlad.«

L. MAROK:

SVETILNIKI NA MORJU



Debela,

*avtomatični svetilnik ob vhodu v Šibenik.
Rdeče blesketanje, vidljivost 5 milj.*

Ali ste že kdaj zašli v temni, deževni in viharni noči? Kaj ne, kako neprijetni občutki obhajajo človeka! In ko ste v daljavi zagledali prvo lučko, kako veseli ste postali! Sedaj pa pomislite na mornarje. Kakšne skrbi imajo službujoči častniki v temnih in viharjih nočeh, posebno če so v bližini obale, otokov in podvodnih grebenov! Kakšno veselje zavlada na brodu, ko se pokaže prvi svetilnik, si lahko mislite. Brez svetilnikov ni varne vožnje po morju!

Važnost svetilnikov so spoznali že prvi mornarji — Feničani, ki so postavili tam nekje v Egiptu prvi svetilnik, okrog 600 let pred Kr.

Iz zgodovine je znan svetilnik pred vhodom v aleksandrijsko luko. Zgrajen je bil l. 300 pr. Kr. Baje je bil 133 metrov visok. Imel je obliko ogromnega koničastega stolpa. Vsako noč so na njem zažigali grmado, ki je gorela vso noč.

Na Jadranu so prve svetilnike postavljali Grki na otoku Visu in Hvaru. Od tod tudi ime otoka Hvar. (Pharos = grški izraz za svetlo).

Dandanes so vse obale sveta opremljene s svetilniki. Vsaka mornarica izdaja letno tako zvani »Popis svetilnikov«, kjer so opisani vsi svetilniki tiste obale: kako se posamezni imenuje, kako je visok, kako močan (kakšno daleč se vidi), kakšno luč daje itd.

Najvažnejša je velikost svetilnika. Čim večji je, tem dalje sveti. Z ozirom na velikost delimo svetilnike na:

1. svetilniške stolpe,
2. avtomatične svetilnike,
3. svetilniške plutače in
4. svetilniške ladje.

Svetilniški stolpi se postavljajo samo na odprtem morju in na otokih. To so močni kamnitni stolpi, na vrhu stolpa pa je svetilniški aparat.

Poleg stolpa je zgrajena še hišica za svetilničarja in njegovo družino.

Kako močno mora biti zgrajen takšen svetilnik, je razvidno iz zgodovine svetilnika Eddystona, ki je postavljen na morskem grebenu v Južni Angliji.

Prvič so ta svetilnik gradili v letih od 1695. do 1698. Stolp je bil zgrajen posebno močno iz kamnitih plošč,



Stolp svetilnika Tajerske sestre. (Otoček jugozapadno od Šibenika v Korlatskem otočju.) Beli bleskovi, vidljivost 18 milj.

ker je ves izpostavljen valovom in vetru. Presek stolpa je krog premera 5 metrov. Že leta 1699. so valovi svetilnik tako razdejali, da so ga morali ojačiti. Napravili so 1 meter debelejšše stene, premer je iznašal torej 7 metrov. Tudi v višino so ga povečali. Popravljali so ga preko enega leta. Toda že leta 1703. so valovi svetilnik popolnoma razbili in odnesli s kamenjem tudi svetilničarja in njegovo družino.

Angleži so trmasti, pa so postavili še močnejšega. Delo je bilo gotovo 1709. leta. Pa tudi temu stolpu ni bilo usojeno dolgo življenje. Leta 1755. so ga valovi popolnoma razbili in odnesli. Angleži se še niso vdali. Postavili so tretji stolp iz granitnih plošč, ki so bile na poseben način izklesane. Navzlic vsemu temu so ga že l. 1877. morali opustiti, ker ni bil več varen. V bližini so postavili popolnoma nov svetilnik in ta stoji še danes. Visok je 40 metrov, premer znaša 15 metrov. Kadar so velike nevihte in težki valovi, se ves stolp maje in valovi butajo preko aparata na vrhu stolpa!

Presek svetilniškega stolpa je krog, šesterokotnik ali pa osmerokotnik. V notranjosti stolpa so polžaste stopnice, ki vodijo do vrha, t. j. do aparata. Okrog in okrog stolpa na vrhu je neke vrste hodnik, takozvana galerija, ki omogoča svetilničarju, da aparat lahko pregleduje in čisti od vseh strani.

Takoj ob stolpu je zgrajena hišica za svetilničarja, tako da gre v vihar-nem vremenu na stolp lahko narav-

nost iz stanovanja. Zvečer, ob zahodu sonca, se svetilničar vzpne na galerijo in prižge luč v svetilniku, zjutraj jo pa ugasne.

Svetilniški stolpi so precej draga stvar, ker je treba vzdrževati še svetilničarja. Zato se takšni stolpi postavljajo samo na res važnih mestih.

Avtomatični svetilniki so nekaj metrov visoki železni stolpi, vsajeni v močno betonsko podlago. Gore nepretrgoma; kot gorivo se uporablja svetilni plin, ki je pod velikim pritiskom spravljn v dveh »bombah« ob vznožju svetilnika. Bomba izgleda popolnoma tako, kot ona z dušikom, ki se uporablja pri točenju piva. Dve takšni bombi zadostujeta za dva mesca. Vsaki drugi mesec se zamenjata z novimi.

Ti avtomatični svetilniki se postavljajo povsod ob obali in v morskih ožinah, kjer je plovba nevarna. Ta luč deluje avtomatično in je zelo poceni. Jadranska obala kar mrgoli teh avtomatov. Če se ponoči vozite od Sušaka proti jugu, vam migljajo izza vsakega vogala v raznih barvah.

Svetilniške plutače se postavljajo pred vhodom v velika пристanišča kot orientacija za prihajajoče in odhajajoče ladje. Plutača je železna, zgrajena v obliki velike hruške in je močno zasidrana. Na vrhu plutače je montirana bomba z svetilnim plinom in svetilniško lučko, ki gori noč in dan nepretrgano. Na teh plutačah je pa še druga zanimivost! Sami veste, da se v megli luči zelo slabo vidijo. Zvok se pa sliši zelo dobro. Ker je morje vedno malo valovito, se ta plutača vedno ziblje, to je, spušča se in vzdiguje ob svoji sidrovi verigi. V cevi, skozi katero gre sidrova veriga nastane nekak veter, ki žvižga skozi piščal, pričvrščeno na vrhu plutače. Žvižga in cvili tako neprijetno in presunljivo, da človeka kar groza obhaja. Posebno ponoči! Na naši obali ni niti ene takšne plutače. Pač pa so v Hamburgu, Londonu, Šerboru.



*Oštri rt. (Vhod v Boko Kotorsko.)
Belo blesketanje, vidljivost 20 milj.*

Svetilniške ladje se v glavnem uporabljajo v Severnem morju. To morje je namreč na mnogih mestih tako plitko, da je nevarno za ladje. Ker pa je dno peščeno, je nemogoče postaviti stolpe ali pa zasidrati plutače. Zato so zgradili posebne ladje, ki nosijo svetilnike in trobente za megleno vreme.

Takšno svetilniško ladjo privlečejo na plitvino, ker ladja nima svojega stroja niti vijaka — in jo močno zasidrajo. Kot sidro služi ogromen železobetonski blok, ki ga vržejo v morje in za ta blok z verigami privežejo ladjo. Za svetilnik in druge aparate skrbi posebna posadka, ki šteje od 5 do 25 ljudi. To je zelo težak in nevaren poklic in ti svetilničarji so res pravi junaki. Skoraj nobeden ne učaka 50 let! Vsako leto spomladi, ko so viharji v severnem morju posebno močni, lahko v dnevnikih berete, da so valovi odtrgali in prevrnili to in to svetilniško ladjo, o svetilničarji pa nikdar ni duha ne sluha...

Kot sem že poprej omenil, svetilniki svetijo v raznih barvah: belo, rdeče, zeleno, modro in rumeno. Bele barve se v zadnjem času izogibajo. Kajti zelo lahko zamenjate svetilnik z ribiško ladjo, ki ima včasih bolj močno luč kot pa svetilnik. V predelih, kjer so pogoste megle, se zelo upo-



Veli rat na Dugom otoku. Belo s potemnjenjem, vidljivost 19 milj. Svetlobni snop potrebuje za popolni okret 17 sekund.

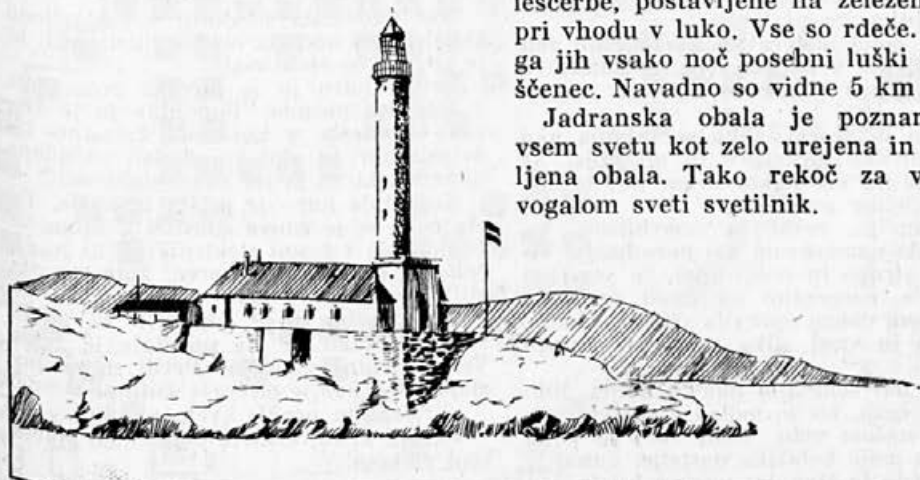
rablja rumena barva, ki ima to svojstvo, da zelo lahko prebije meglo.

Veliki svetilniki se vidijo do 50 km daleč. Tudi na Jadranu imamo takšne: Sv. Andrija pri Dubrovniku, Ostri rt pri vходу v Boko Kotorsko in še nekaj drugih.

Avtomatični svetilniki imajo vidljivost, kot se pravi, do 30 km daleč. Takšnih je pri nas vse polno.

Do sedaj sploh nisem omenil takozvanih luči v lukah. To so navadne leščerbe, postavljene na železen drog pri vходу v luko. Vse so rdeče. Prižiga jih vsako noč posebni luški nameščene. Navadno so vidne 5 km daleč.

Jadranska obala je poznana povsem svetu kot zelo urejena in osvetljena obala. Tako rekoč za vsakim vogalom sveti svetilnik.



Stoničica, severovzhodni rt otoka Vis. Belo blesketanje, vidljivost 18 milj.

Mladina piše

NAŠ MALI GOST

Letos je sredi novembra padel prvi sneg. Vrabčki so prestrašeni frfotali okrog hiše, češ: »Kaj pa je tebe treba bilo?« Malo so se mi smilili drobni potepuhi, pa sem natrosila na kuhinjsko okno drobtinice in zrnja.

Zdajci zapazim drobno siničko, prelepo pisano stvarco, kako se boječe bliža pogrneni mizici. Že je odprla kljunček, da pobere zrnce, a nevoščljivi vrabci so jo pregnali. To se je ponovilo vsakokrat, ko je priletela sinička na okno.

»Potrpi, mala ptičica,« sem si mislila, »tebi pripravim boljše kosilce!«

Kupili smo pri mesarju loja, ga zrezali in stopili. Vmes smo nasuli prosa, da je nastala gosta kaša, prava ptičja pogača. Z njo smo napolnili cvetlični lonec ter smo ga obesili na mlado jablano, a tako, da visi poveznjen.

Da bi sedaj videli našega malega gosta, kako se gosti in zmagoslavno pogleduje zavide vrabce, ki jim »viseča obednica« ni nič preveč po volji.

Danes pa je naša mala sinička pripeljala dve setrici k zajtrku. Obedovale so v troje.

Prav tako, mala stvarca! Če bo eden lonček premalo, jih pa napolnim še več.

SLIKA MOJE MATERE

K nam je prišla jesen. Ko tako sedim v svoji mali sobi in premišlujem, kako se naj prav za prav lotim domače naloge, vidim, da ni lahka.

Slika moje matere! Koliko njenih slik je vtisnjenih v mojem srcu! Nekatero so jasne, druge zabrisane, a vse so mi drage.

Vidim jo veselo, kako se sklanja nad mojo otroško posteljico in mi poje. Še danes se mi zdi, kakor bi me bile božale njene mehke pesemce.

Gledam jo, resno in zaskrbljeno, ko opazi, da nameravam kaj nerodnega. Vidim jo strogo in nejevoljno, če sem kaj pogrešila, nasprotno pa zopet prijazno, kadar sem dobro opravila svojo dolžnost. In tako se vrsti slika za sliko. Mnogo jih je.

Pred leti sem bila močno bolna. Bilo je to v času, ko so najlepše cvetele vrtnice v našem vrtu. Njih vonj je segal prav do moje bolniške postelje. Zunaj je bilo zeleno in živo, jaz pa sem ležala dan za dnem, teden za tednom, — vsa slaba

in nevoljna. Ves čas moje bolezni mi je stregla mati, podnevi in ponoči.

Še danes jo vidim prav živo, kako me nežno in mirno neguje in plaho pogleduje na toplomer pa skriva žalostne oči.

To je najlepša slika moje matere, naj bi me spremljala vse žive dni!

Breda Wudler.

MOJI ZAJČKI

Pri nas imamo zajčke. Pred kratkim smo imeli angorce, ki so bili čisto beli. Dlaka je bila dolga do 1 dm. Oči so imeli rdeče. Zelo so mi bili priljubljeni.

Na dvorišču imamo majhno hišico, v kateri jih redimo. Te vrste zajcev smo vse prodali. Zelo mi je bilo težko po njih. Čez nekoliko časa smo dobili nove zajčke in sicer modre dunajčane. Teh ni treba česati, zato imamo z njimi manj dela. Dlako imajo temno modro. Oči nimajo rdečih, ampak črne. Zelo so hudi in praskajo. Imamo dve samici, enega samca ter šest mladičev.

Zajčki jedo veliko zelenjave in tudi drugih stvari n. pr. kruh, oves itd. Vsak dan jih trikrat nasitimo. Ker jim damo hrano, so zelo rejeni. Mislim, da ne bo nobeden poginil.

Metod Paljk,
Ljubljana — Graben.

UBOGI RIBICI

Dve ribici sta smuknili v nastavljeno skledo. Vso noč sta ostali v tisti luži, ki je je bilo že čisto malo.

Drugo jutro ju je otroška roka dela v lončeno posodo. Popoldne ju je ista roka prenesla v kozarec. Žalostno sta švigali gor in dol in gledali začudene obrazke, ki so ju od zunaj opazovali.

Naslednje jutro je prišlo najhujše. Tista roka se je znova spustila k njima in ju odnesla v tesno stekleničico, ki je di-roka prenesla v kozarec. Žalostno sta silili ven, v svobodo!

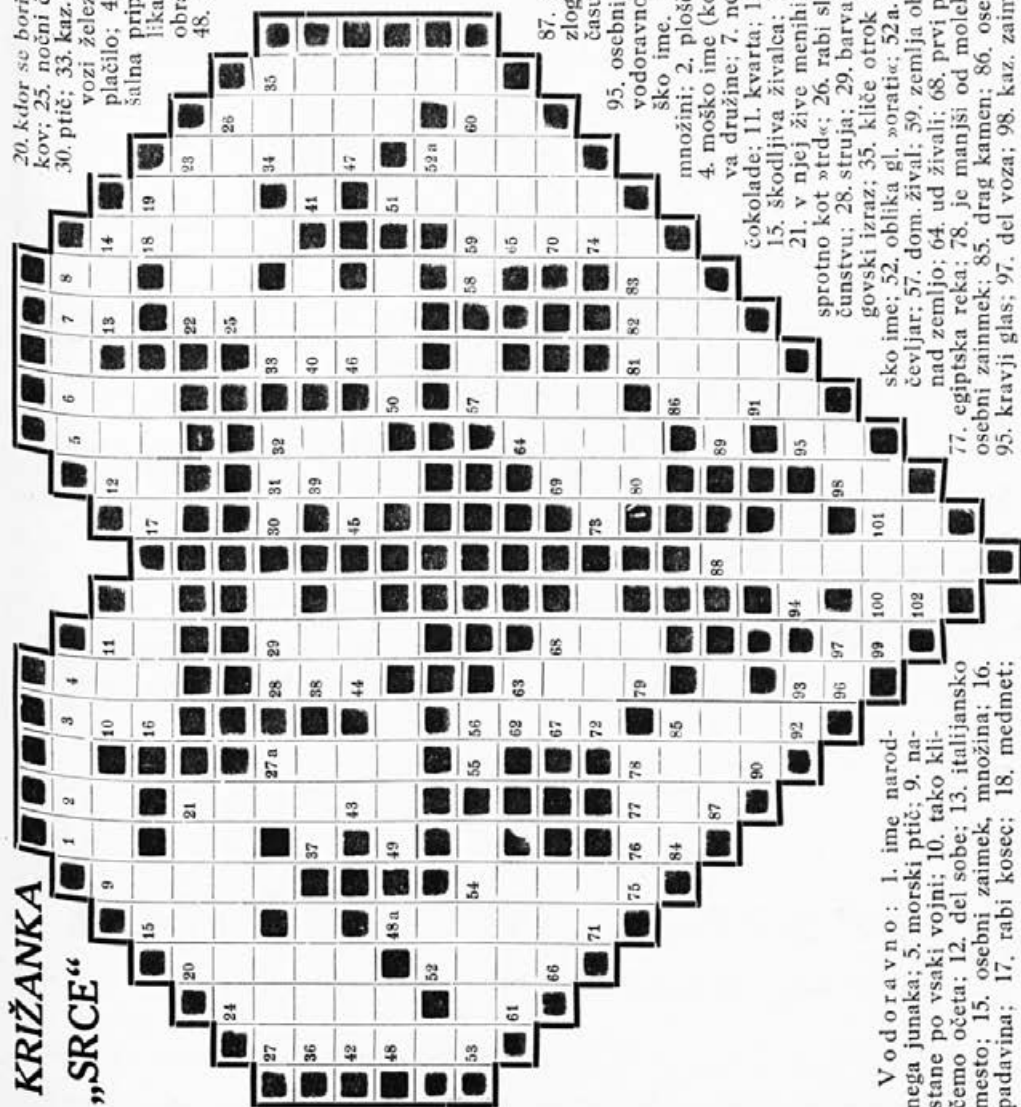
Vsa družba se je odpeljala in ribici z njo. »Kako se mi smilita!« je rekla Vera z vidno žalostjo. Prišli so na postajo. »Joj, ena je mrtva!« vzdihne Breda.

»Vrzi ju proč!« svetuje Gojko.
»Kruti, kruti, kruti!« ponavljajo kolesa pod vlakom.

Sonja Budal,
učenka v Vidmu.

KRIŽANKA

"SRCE"



20. kdor se bori; 22. spominška knjiga; 24. poziv duhovni-
kov; 25. nočni čas; 27. priprava za tlačenje; 28. števila;
30. ptič; 33. kaz. zaimek; 34. domačija; 36. vzkliz; 37. kjer
vozi železnica; 38. medmet; 39. predlog; 40. na-
plačilo; 41. zimska jed; 42. svetloba; 43. manj-
šalna pripona za osnove ženskega spola; 44. ve-
lika lesena posoda; 45. vodno gibanje; 46.
obratnica ploščinske mere; 47. rabi mizar;
48. obratnica veznika; 48a. samoglasnik ali
vzkliz; 49. najljubša beseda otroka;
50. skupina ptič; 52. del pri vozu; 53.
del sveta; 55. se rada naseli v laseh;
57. veznik; 58. je nujna v shrambi;
61. pijemo za zajtrk; 62. največkrat
rabljeni zaimek; 64. kazalni zaimek;
65. revščina; 66. zmrznjena voda; 67.
nas ozdravi; 69. prva oseba osebnega
zaimka; 70. žensko ime; 71. pritrđil-
nica; 72. rad pika živino; 73. domača
žival; 74. zlog, ki ga uporabljamo v
pesmih; 75. telesna poškodba; 79. stara
slovanska pijača; 80. predlog; 81. del
noge; 84. z njim presejamo; 86. govedo;
87. vrtna hišica; 89. žensko ime; 90. prvi
zlog besede »matič«; 91. glagol v prihodnjem
času; 92. kot 71. vodoravno; 94. številka;
95. osebni zaimek v množini; 96. obratno kot 52.
vodoravno; 98. prislov kraja; 99. ptica; 102. mo-
sko ime.

— N a p i š e n o : 1. osebni zaimek v
množini; 2. ploščinska mera; 3. obratnica besede »raka«;
4. moško ime (kot 102. vodoravno); 5. dom. žival; 6. gla-
va družine; 7. nemško »one«; 8. pogojnik; 9. ime tovarne
čokolade; 11. kvarta; 12. veznik; 14. obratnica besede »albun«;
15. škodljiva žival; 19. divji narod; 20. ima vsak birnanec;
21. v njej žive menihi; 22. stroj; 23. tuja za vzorec; 24. na-
sprotno kot »trd«; 26. rabi slikar; 27. otroško ime; 27a. rabimo v ra-
čunstvu; 28. struja; 29. barva; 31. duhovnik; 32. rabi kuharica; 33. tr-
govski izraz; 35. klič otrok mater; 48a. pridavek gl. ošiveti; 5. žen-
sko ime; 52. oblika gl. »orati«; 52a. žensko ime; 54. vrsta, množica; 56. rabi
čevljar; 57. dom. žival; 59. zemlja ob morju; 60. kot 43. vodoravno; 63. obok
nad zemljo; 64. ud živali; 68. prvi pozanek rastline; 69. m. ime; 76. kvarta;
77. egiptska reka; 78. je manjši od molekule; 81. rabi šolar; 82. žensko ime; 83.
osebni zaimek; 85. drag kamen; 86. osebni zaimek; 88. zapravljenost; 93. nota;
95. kravji glas; 97. del voza; 98. kaz. zaimek; 100. izraz v računstvu; 101. veznik.

V o d o r a v n o : 1. ime narod-
nega junaka; 5. morski ptič; 9. na-
stane po vsaki vojni; 10. tako kli-
čemo očeta; 12. del sobe; 13. italijansko
mesto; 15. osebni zaimek, množina; 16.
padavina; 17. rabi kosec; 18. medmet;

Manufaktura
NOVAK
LJUBLJANA
Kongresni trg 15

Primerna darila
za Miklavža in božič
v veliki izbori v
modni trgovini
IGN. ŽARGI
LJUBLJANA
Sv. Petra cesta 11
Telefon 2069

HRANILNICA LJUBLJANSKE POKRAJINE

PREJ HRANILNICA DRAVSKE BANOVINI

Sedež LJUBLJANA
Telefon 35-26, 35-27

Ekspozitura KOČEVJE
Telefon 1

*Izvršuje navadna in klirinška nakazila, vnovčuje
čeke in nakaznice ter opravlja vse bančne posle*

FABIANI & JURJOVEC

LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 5

Velika izbira damskega in moškega blaga, preprog,
zastorov, odev, perja, puha itd. Postrežba solidna!



FR. P. ZAJEC
izprašan optik in urar
LJUBLJANA
sedej Stritarjeva ulica 6
pri frančiškanskem mostu
Telefon št. 4486

Vsakovrstna očala, daljnogledi, barometri, toplomeri, higro-
metri itd. — Velika izbira ur, zlatnine in srebrnine.
Ceniki brezplačno. Kvalitetna optika.

Klišeje eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd. izdeluje

klišarna **»Neografika«**
Ljubljana — Sv. Petra nasip 23

Otroci, hranite in varčujte, pomnite:
Iz malega raste veliko!

Mestna hranilnica

izdaja na dom domače hranilnike.

*Stopite tudi vi v krog njenih
vlagateljev in varovancev!*